

400 De Deel I
E
POSITIEF SPIRITUALISME.

DWAZE TEGENSTAND,

DOOR

A. J. RIKO.

Celui qui au dehors des mathématiques pures prononce le mot: »impossible,» manque de prudence.

ARAGO.

AMSTERDAM,
G. THEOD. BOM,
1872.

277491

POSITIEF SPIRITUALISME.

DWAZE TEGENSTAND.

Anvers,

POSITIEF SPIRITUALISME.

DWAZE TEGENSTAND,

DOOR

A. J. RIKO.

Celui qui au dehors des mathématiques pures prononce le mot: »impossible,» manque de prudence.

ARAGO.

AMSTERDAM,
G. THEOD. BOM,
1872.

Ziethier, belangstellende lezers! het tweede gedeelte van ons programma, namelijk: het in het licht zenden eener volledige theoretische handleiding tot de kennis van het Spiritualisme, door deze brochure, vooral de bestrijding dier zaak enz. besprekende, uitgevoerd. Evenals ons vorig boekje: *Een wonderhistorie*, mede bij den uitgever dezes verscheenen, dat de geschiedenis van het onderzoek op het hier besproken gebied beknopt behandelt, is ook dit een geheel op zichzelf. Beiden echter completeeren elkander. Natuurlijk, hij, die de verklarings-methoden uit een juist oogpunt wil bezien, dient, opzichtsens den loop der gebeurtenissen, daarmee in verband, geen vreemdeling te wezen.

Nog kort wijzen we op ons standpunt, dat, gelijk we vroeger zeiden, onpartijdig kan worden genoemd en dat we in *Een wonderhistorie* breeder ontwikkelden.

Ook hetgeen we daar zeiden over het gebruik der termen: Geest, Medium, enz., behoudt hier, evenals in volgende geschriften, de theorie van het Spiritualisme behelzende, zijn beteekenis.

Ons doel blijft altijd uitsluitend: bevordering van flink,

logisch onderzoek, en geen aanbeveling van de zaak zelve.
Na deze voorafpraak gaan we dan nu maar over tot de:

VERKLARINGS-THEORIËN EN ARGUMENTEN.

Bij de geschiedenis van het Spiritualisme behooren — 't spreekt wel van zelf — de verklarings-theoriën, ook door de wetenschap beproefd, als het ware te huis. Laat ons dan de voornaamsten daarvan beschouwen. Voornamelijk Frankrijk onderscheidde zich door vruchtbaarheid in deze. Veel van die, welke ook elders en in ons vaderland werden opgeworpen, kunnen we gerustelijk voorbijgaan, als niets nieuws bevattende, dat we niet bij anderen zullen aantreffen. Het bleef dikwerf zoowat ronddraaien in denzelfden cirkel, zooals men zal zien.

Louis Figuier, wiens verklaringen curieus zijn, zegt: dat de zoogenaamde officieele wetenschap, als altijd, maar weêr begonnen was, de feiten brutaal weg te loochenen. De treurige ervaring, die zij bij hare handelwijze omtrent het Magnetisme had opgedaan, lag nog versch in het geheugen, en evenwel was men er niet wijzer door geworden. Aanvankelijk draaide zij het onderzoek den rug toe, en het bewijs, dat Parijs een wetenschappelijk lichaam bezit, dat een instinktmatigen afkeer, ja! ongeneeslijken schrik toont voor ongewone ontdekkingen, was zonneklaar geleverd. De geleerde schrijver vindt dit phenomeen minstens even merkwaardig als dat der Manifestatiën (*Hist. du merveilleux, Tome 4, p. 308.*) Tot zoover Figuier.

Ons dunkt, de officieele wetenschap staat in filosofie beneden Zoroaster, Pythagoras en anderen. Physica, geneeskunst en chemie bieden nog veel meer onopgeloste dan

verklaarde verschijnselen aan. De werktuigkunde staat beneden die der Egyptische bouwmeesters, enz. enz. Gelukkig echter oordeelt het gezond verstand niet meer naar wetenschappelijke uitspraken, zonder bewijs. De *Patrie* beweerde indertijd, dat er verschijnselen bestaan, die het verstand te boven gaan, en die de eenmaal opgevatte denkbeelden weerspreken, maar voor welke de menselijke intelligentie zich toch nederig heeft te buigen. Zóó dacht er de schrijver over, en die denkwijze werd gedeeld door Guizot.

Men kan de oorzaak van niet één fysisch of dergelijk verschijnsel *volledig* verklaren, en toch tracht men hier duidelijk op te lossen! . . . Maar het is waar: de feiten dwongen onderscheidene celebriteiten om hunne krachten aan verklaring, volgens bekende of nieuw ontdekte natuurkrachten, te beproeven. En corps trad echter niet één akademie van wetenschap op; . . . dat is te gevaarlijk; en in Frankrijk werd de mise en demeure, van den geleerden Mathieu, eenvoudig niet beantwoord. Geen bewijs van kracht, en tevens onwetenschappelijk! Indien echter ééne eigenschap bestaat, die vooral den wetenschappelijken man behoort te onderscheiden, dan dient die zeker wel te zijn: voorzichtigheid bij de beoordeeling van dingen, die men óf ten halve, óf in het geheel niet kent. We zullen echter doen uitkomen, dat op dit élémentair principe nog al uitzonderingen bestaan en wel zeer aardige. Zoo bezocht Dr. Fourcauld van de Fransche Akademie eens, met Alphonse Karr, een clair-voyant en vertrok verwonderd, echter te kennen gevende: dat hij naar meer positieve zekerheid zocht, waarin hij, volgens ons, gelijk had. Acht dagen later kwam hij weder bij Alphonse Karr en verzekerde hem, dat hij er wat op gevon-

den had. Hij had namelijk de dienstboden uitgezonden, ... iets, dat hij niet noemde, verricht en den sleutel van zijn vertrek in den zak gestoken, er bijvoegende: dat zijne proef volmaakt kon worden genoemd. Men begaf zich weder naar den clair-voyant en trof de gelukkige uitzondering, hem even helder te vinden. De beschrijving van hetgeen Fourcauld te huis had verricht, ving, in alle bijzonderheden volkomen naar waarheid, aan. Fourcauld liep nog vóór het einde daarvan stil weg. Den volgenden dag vraagde Karr hem: of hetgeen hij van de beschrijving gehoord had, juist was. Antwoord: "Ja! Maar wat bewijst dat?" En nu wilde Fourcauld de absurdste stellingen bijbrengen; doch nu liep Karr weg. Waarlijk, men zal tegenover zulke lieden wel doen, dat voorbeeld te volgen: men loope gerust weg!

We beginnen met Faraday, van de *Royal Society*, te Londen. Hij beweerde, dat de beweging der tafels werd voortgebracht door de gezamenlijke pogingen, die de aanzittenden (NB. onbewust) aanwendden. Hij vond onderscheidene toestellen uit, die dit volgens hem aanwezig; doch hij verving die gedurig door nieuwe, met afkeuring van de oude. De omschrijving van die naalden, cartons, enz. zou ons te wijd heenvoeren. Hij verklaarde: zich te schamen (to be ashamed) te moeten onderzoeken. — Ja, er helpt niet aan! De grootste geleerdheid cijfert geen daadzaken weg, en zelfs een Faraday werd gedwongen. Hij moest er aan. Die geleerde wachtte zich echter wel, zijne theorie toetepassen op de voorwerpen van eenige meerdere zwaarte. Hij bewaarde daarover wijselijk het stilzwijgen. Kortom, zijne herhaalde proefnemingen doen duidelijk uitkomen, dat hij het onvoldoende van zijn systeem — waarin bovendien niet dan onbeduidende horizontale bewegingen

worden behandeld, doch geen spoor voorkomt, waaruit zou afte leiden zijn, dat hij ook de perpendiculaire wilde verklaren ('t geen dan ook op zijne wijze niet kon) — zelf inzag. Faraday's eigene bekentenis daarvan lag opgesloten in de woorden: "Ik hoop, dat mijne poging niet nutteloos zal worden bevonden."... "Hopen" en "pogen"!... niet zeer positief, en wat harder is: die geheele hoop werd verijdeld. Genoemde geleerde eischte van een goed wijsgeer: dat hij naar iedere meening moest luisteren, doch zelf oordeelen; dat hij schijn vermijden en geen bijzondere school, hypothese of dogma mocht aankleven; dat hij personen noch zaken moest ontzien en slechts waarheid zoeken, enz. Zie *Life and Letters of Faraday*, door Bence Jones. Dat zelfs groote mannen zeer onlogisch kunnen handelen, bewees hij, even als anderen.

Faraday namelijk bleef zijn zonderlinge belofte, — die eigenlijk als een dwaze dient te worden betiteld — om geen tegenwerpingen te zullen beantwoorden, getrouw. Wij noemen dit alweder gemakkelijk, maar tevens onhoudbaar. Men wete, dat Faraday, met wien men zoo dikwerf aankomt, zich totaal terugtrok, toen hij vernam van zich zonder aanraking bewegende voorwerpen. Hij zag zelf zeer goed in, dat zijn theorie met die feiten naar den kelder ging, en was reeds vóór 1860 er niet meer toe te krijgen om ééne Séance bij te wonen. Na dien tijd zweeg hij over eene zaak, die hij niet *kon* verklaren, noch *durfde* ontkennen. Volgens eigen uitspraak, (zie Bence Jones, zoo even genoemd) is Faraday dus zeker geen goed filosoof. De Amerikaan Allen Putnam beweert, dat Faraday nimmer eene Spiritualistische Manifestatie zag, en voert daarvoor opmerkelijke gronden aan. Doch wat daarvan zij, het doet er niet toe. De theorie van Faraday was al lang gevallen, toen ontzettend

knappe bollen, die zoowat de klok hadden hooren luiden, er in Nederland nog onbekookt meê rondschermden. Dit deed degenen, die op de hoogte waren, niet weinig lachen. Men kan onze *Wonderhistorie* daarover naslaan.

Arago sprak van “effets de répercussion, d’ondulation, “de l’organisme des liquides, fluides ou idées humaines”. Men verbeelde zich: een “effet de répercussion” of zoo iets, dat b. v. lichtverschijnselen, verplaatsing zonder aanraking, direct schrift, enz. voortbrengt! Hoe krijgt men ’t bij elkaar! En toch, ’t zijn Arago’s eigene, niet heel klare uitdrukkingen, die, met alle respect voor ’s mans geleerdheid, zoowat niets beduiden, als men ze goed beschouwt; . . . van begrijpen kan natuurlijk hier geen sprake zijn. Die geleerde volgde het draaien der tafels na, door zijn confraters — die de uiteenzetting van dit abracadabra van hem verzochten en verklaarden, met die woorden niet tevreden te zijn — den rug toe te keeren. Ook de autoriteit, dien we hier bespreken, scheen ’t spoedig beter te vinden, verder maar te zwijgen. Men wees b. v. Arago op feiten, als onlangs in het verslag der Dialectical Society genoemd, en de geleerde heer zat in de war. Welke die feiten zijn, kan men kortelijk in onze geschiedenis vinden. Arago beproefde ook nog eene mechanische verklaring, in den geest van Faraday. De leden der akademiën van wetenschappen draaien hier al aardig op de hielen, om daarna hunne oogen te draaien tot de draaiende wereldbollen van het uitspansel en, met de hand onder de kin, in diepzinnig gepeins wegtezinken. Men stelle zich maar eens ten taak, alle zogenaaemde wetenschappelijke verklaringen op ons gebied *ontleed* te willen hebben en men zal zien, dat er eigenlijk niets van overblijft.

Dr. Löwe, te Weenen, meende de zaak tot klaarheid te brengen, door de willekeurige bewering, dat in een keten, gevormd door aanraking der handen, noodwendig door het in gemeenschap brengen der rechtsche en linksche pool van het menschelijk lichaam, de polariteit moest ontstaan in het bewerkte voorwerp, dat, op die wijze met een electrischen stroom geladen, tot magneet werd hervormd en alzoo om een denkbeeldige as rondwentelde, zoolang de onmisbare aanraking der handen bestond... Heel aardig; maar het bewijs zijner bewering leverde de man niet. Bovendien, die "onmisbare" aanraking echter perfect gemist kunnende worden bij het onderzoek, is reeds alleen daardoor zijne theorie gereduceerd tot nul en zijn lange Duitsche volzin geworden tot *onzin*. Men had zich de moeite der bestrijding van de "wetenschappelijke ketterijen", die zijn theorie bevatte en die door confraters hevig werd aangevallen, wel kunnen besparen.

De Chevreuil, lid der Fransche Akademie, had er iets op uitgevonden, dat hij "tendance au mouvement" noemde. *Wat* die "tendance" tot uitvoering deed komen en *hoe* dit gebeurde, wist hij niet.

Babinet, zijn confrater, zocht de opheldering in onbewuste spierbewegingen. De laatste noemde dit, evencens zonder een woord tot heldere uiteenzetting, "theorie des mouvements naissants." — Heel goed! Maar alweêr: de bewegingen zonder aanraking dan? want de logica verbiedt, dat men de verdere ontwikkeling der verschijnselen van de tafelbewegingen verwaarlooze. Ze behooren er noodwendig bij. Niemand toch zou b. v. tevreden behoeven te wezen, als men hem den kikvorsch van Galvani, als explicatie van de laatste telegrafische toestellen, wilde doen slikken. Babinet

overtrof Faraday: hij loochende heel eenvoudig die bewegingen, zonder aanraking voortgebracht. Dit echter *moest* vallen, want talrijke getuigen legden spoedig hem en de Chevreuil een zwijgen des grafs op. Daarbij kwam, dat andere wetenschappelijke mannen beweerden, dat de laatste drie theoriën niemand konden voldoen en zichzelf veroordeelden. Dit spaart eigenlijk den onderzoekers de moeite der wederlegging.

We noemden daar Babinet. Hoort eens diens merkwaardige, niet geringe wijziging van denkbeelden. In 1867 verhaalde Dr. Feytaud Babinet's bekeering tot het onderzoek, welke hij uit zijn eigen mond had vernomen. *Le progrès spiritualiste* bevatte iets later, in het begin van September, den volgenden brief.

Aan Dr. Feytaud,

Rue Rambuteau, 30.

Monsieur Feytaud!

“Je voudrais bien avoir avec vous une conférence sur
“les moyens à prendre pour produire devant le public,
“qui m'est très sympathique et sur lequel je crois avoir
“quelque autorité, les *incroyables phénomènes dont j'ai été*
“*témoin*, et dont votre visite m'a persuadé que nous pour-
“rions démontrer la réalité. Réponse au plus tôt, je vous
“prie. Marquez moi une heure. Je serai chez-moi. *Je suis*
“*décidé à marcher en avant (!)*

Votre dévoué serviteur:

(get) BABINET.

Met zoo iets kan de onderzoeker tevreden zijn, al blijkt ook, dat Babinet nog niet in allen deele juiste denkbeelden had.

Dat de eenstemmigheid juist niet opmerkelijk kon worden

genoemd onder de geleerden, zal men wel zonder groote geestes-inspanning hebben bemerkte.

De Gasparin had weder eene andere verrassende ontdekking gedaan, die hij “fluide vital, fluide magnétique (aha!) of calorique” doopte. Hij gaf het in de keus, daar hij het met zichzelf niet eens was. Zijn confrater Babinet belastte zich uit vriendschap met zijne exécutie. Deze beweerde namelijk, dat de uitstrooming der zenuwstof zich nimmer zoodanig buiten de opperhuid kon doen gelden, dat daardoor wat ook kon worden bewogen, vooral geen gewicht van 75 kilogrammen... O, touchante overeenstemming! Men late zich nu maar door de mannen der officieele wetenschap op ons gebied voorlichten!

Nu volgen zeker de twee meest curieuse pogingen, om de Spiritualistische “kloppingen” te verklaren. (NB. ook hier ignoreerde men het overige.) De eer der uitvinding komt toe aan den chirurg Flint, uit Amerika. Volgens hem, werden die geluiden voortgebracht door sommige bewegingen van de knieschijf, zooals zeker iedereen die wel eens waarnam. Wij hebben intusschen nimmer die overbekende kleine knappingen het karakter van zweepgeklap, hamerslagen, of bonzen hooren aannemen, gelijk men dit bij de Spiritualistische Manifestatiën allerwegen, en ook thans nog, te 's Hage b. v., meermalen waarneemt.

Haasten we ons nu, den tweeden man aan de vergetelheid te ontrukken, op wien wij vooral willen wijzen, en die zich ook bij de bestrijding van den Magnetiseur Regazzoni een niet benijdenswaardige beruchtheid verwierf bij vele medicijnmeesters. We bedoelen den Duitscher, Dr. Schiff. — Hoort zijne theorie en bewondert 's mans genie!

Volgens hem, was het nu weêr *niet* de knieschijf. Neen! Flint had zich vergist. 't Was de “peroneus longus” (lange

kuitspier), die, door zamentrekking en plotselinge ontspanning, het meergemelde kloppen deed hooren. In April 1859 bevond die geneesheer zich te Parijs en woonde daar eene zitting van de Académie des Sciences bij, waarin hij zijne bewering zou staven. Geheel afgescheiden van de overige leden, zette hij zich neder en toog, in den letterlijken zin des woords, aan den arbeid, beter: aan zijne kunstverrichtingen.

“Heeren!” zoo sprak hij, “de klopgeest verwacht uwe bevelen.” Daarop opende hij mond en handen, om te toonen, dat hij daarmede geen geluiden voortbracht. Men gaf bevel, dat de geest zich zou manifesteren en... ja, waarlijk! er deden zich zachte, snel elkander opvolgende kloppingen hooren. Dit zelfde geschiedde nog eens en nog eens. Een oogenblik geloofden zich de geleerde heeren verpletterd. Dr. Schiff verklaarde eindelijk aan zijn zeer aandachtige “hoorders”, dat hij het door volhardende oefening zoo ver had gebracht, dat hij, door middel van zijn lange kuitspier, willekeurig de kloppingen kon doen hooren. En daarbij bleef het. De pogingen, door Dr. Schiff aangewend, deden hem transpireren, ... een bewijs, dat het hem gansch zoo licht niet was gevallen. Toen men hem, tot bezinning gekomen, inviteerde, de kloppingen van zijn kuitspier elders te doen hooren, in eenig meubelstuk voelbaar te maken, of daarmee vragen te beantwoorden omtrent hem onbekende zaken, (zooals dit alweder bij het Spiritualisme geschiedt) bedankte onze Doctor voor de eer. De “peroneus longus” liet hem in den steek. Dit nu was zeer te bejammeren. Dat orgaan had hem anders aan het bed zijner patiënten te pas kunnen komen, al ware dan ook menig recept, dat geen ander practisch nut had, dan het materieel bevoordeelen van den apotheker, gewijzigd. Het duurde dan ook niet lang, of

Dr. Schiff werd gepromoveerd tot wrijfpaal van de geestigheden zijner Fransche confraters, die wat vroolijk waren uitgevallen; . . . zeker eene niet verkieslijke belooning voor zóóveel moeite. En hiermeê stappen we van de wonderlijke kuitspier van Dr. Schiff en zijne op het terrein van dwaasheden schitterende en door de wetenschap begravene theorie af, die zeker nog lang opmerkelijk zal blijven, daár, waar van aberratiën sprake zal zijn.

Hooren we nu den beroemden Louis Figuier. Hij vindt eerst onderscheidene verklarings-methoden van anderen onvolgende. (Alweêr die touchante overeenstemming, die positiviteit der wetenschap! Niet een, die de verklaring van zijn confrater beaamt.) Hij komt nu met zijne eigene voor den dag, waarvan hij echter zelf al aanstonds begint te verklaren: dat het hem “toeschijnt”, dat ze den eenvoudigsten vorm (meer niet) der Manifestatiën, namelijk: tafelbeweging, verklaart. Door de ingespannen aandacht der onderzoekers komt een van hen in “psychopatischen” of “biologischen” toestand (ook hier ter keuze van den lezer!) en beweegt onbewust de tafel. De overigen, dit bemerkende, doen haar verder voortloopen, waarbij zij (de plus fort en plus fort) *meenen*, dat de tafel dat zonder hen doet!! Hij neemt overigens de goede trouw in deze aan. (Dat ontbrak ook nog maar.) Zie *Histoire du merveilleux*, Tome 4, pag. 317. Nadat eerst de “overigen” bemerkt hebben, dat de tafel beweegt, ergo niet onbewust zijn, gaan zij aan die beweging, maar nu wel onbewust, (!) meêhelpen!

Die geleerde heeren zijn toch zonderlinge wezens. Ze zouden u wel willen wijsmaken, dat ge bijna alles onbewust doet, terwijl wij zelfs niet kunnen aannemen, dat zij *hunne* theoriën “onbewust” neêrschrijven, hoeveel gronden zich daarvoor bij de lezing ook voordoen. Bij de tallooze

malen, dat wij zelf merkwaardige Magnetische of biologische verschijnselen in het leven riepen, is ons nooit iets van dien aard voorgekomen. We bemerken, dat reeds in 1843 de Engelschman Braid uitvoerig de biologie omschreef en evenmin wist van uitwerkselen, zooals Figuiet haar toeschrijft. Maar dat ook Figuiet, even als de vorigen, zelf niet weet wat hij wil, bewijst zijn wankelen b. v. in de naamsbepaling. Hij weet niet, hoe het te noemen, suggestie, biologie, of... wat anders. Om kort te gaan, het is eenvoudig draaien en slingeren om een voldoende verklaring te vinden. We constateren intusschen met zekere zelfvoldoening, dat Figuiet al mooi de denkbeelden der onderzoekers begint te naderen. Ziet maar eens zijn laatste werk: "*Le lendemain de la mort*", (Leven na sterven) letterlijk niets anders dan een compilatie van Kardec, Reijnaud, Dupont en anderen, waarin hij nog altijd onbesuisd rondhakt naar dingen, buiten zijn bereik. Intusschen, langzaam gaat zeker, zeggen wij Nederlanders.

De aanhoudende aandacht, het ingespannen zitten wachten, enz, is volstrekt niet noodig. Daar ook hij dus iets als onmisbaar vooropzet, wat dit volstrekt niet is, valt ook zijn systeem met glans in duigen. Zijn verklarings-methode verdient evenmin aandacht als de vorigen. Hijzelf gevoelt dit; want niet-tegenstaande de vele bladzijden, op verschillende plaatsen in zijn werk er aan gewijd, laat hij ten slotte het aan den lezer over, te kiezen, welke uitlegging hij als de zijne overneemt, ...eene vergunning, die niemand hem behoeft te vragen en waarop talrijke confraters van den geleerde antwoordden: niet eene! — Dat slingeren en draaien maakte dan ook, dat Escandre van Figuiers werk zei, dat het veel pretentiën had, doch er niet één rechtvaardigde, en dat de schrijver reden tot trotsch zou hebben, zoo de kwantiteit

van zijn gekrabbel (*griffonnage*) de kwaliteit evenaardde. Bovendien zijn systeem: om geen feiten te willen onderzoeken, waarvan hij *à priori* oordeelt, dat ze niet kunnen geschieden, is eenvoudig onzin, en zijne meening: “dat dáár, waar van beweging zonder aanraking wordt gesproken, bedrog in het spel is”, uit hij, zonder een spoor van bewijs bij te brengen. Zulk eene handeling is erger; die wordt ongeoorloofd! Ook zijn verklaring wordt nooit meer als autoriteit aangehaald. Ze is vergeten. Maar er is volkomen gevolg gegeven aan zijn verlangen, dat “bewegingen zonder aanraking” meermalen en bij verschillende proeven worden geconstateerd, waardoor dat feit nu tot “*réalité scientifique*” geworden is, zooals volgens hem dan het geval zou zijn. (Dl. 4, pag. 306) Intusschen we constateerden, dat Figuiers ideeën sedert aanmerkelijk zijn verbeterd.

De theoriën van Braid en Carpenter (de laatste schijnt door de zijne, die hij “*unconscious cerebration*” doopt, bijna bezeten) kunnen we voorbijgaan, als van hetzelfde gehalte en met hetzelfde gronddenkbeeld. 't Was volgens hen, dat Figuiers zijn stelling samenflansde. Hij is een vriend van compilatiën, gelijk men weet; oorspronkelijk, levert hij zoo goed als niets.

Hering in Duitschland bracht de Manifestatiën in verband met het aard-Magnetisme, (waarmeê deed men 't al niet!) en meende wat nieuws te hebben uitgevonden, dat hij “*Neutralisationskraft*” noemde. Hij was even ongelukkig als de *Gartenlaube*, die in den zin van Faraday, doch minder wetenschappelijk wilde oplossen, en er werd den draak met hem gestoken. Zoo'n nieuw woord is ook al geen oplossing, zegt het nuchter verstand. Dat het menschelijk brein in de dwaasheden der historie van Münchhausen niet is uitgeput, zal gaan blijken. Het is inderdaad onverklaarbaar, hoe iemand

met een geleerd, ernstig gezicht ze uiten kan. Maar het is waar: de geleerde heeren kunnen elkander onder vier oogen veelal niet, zonder lachen aanzien!

De Fauvety leverde eene theorie, volgens welke de meerdere zwaarte (“pesanteur”; het staat er!) van de uit de onderzoekers stroomende fluide, van de kleine hersenen, langs de *zenuwen*, in het *hout* (!) overgaat en aldus de beweging veroorzaakt, die een “intelligent” karakter kan aannemen. — Aha!... Ziet daar dan toch de intelligentie al aangenomen! Een tweetal Nota-bene’s op deze theorie: 1°. Een onzicht- en ontastbare fluide, zwaarder dan het te bewegen voorwerp. (b. v. tafels van 80 kilo, enz.) 2°. ’s Menschen eigenschap, om de denkbeelden door organen uitte-drukken, uitgestrekt tot een tafel of ander aangeraakt voorwerp, . . . uitvinding dus van: een soort houten appendix aan onzen aardsehen tabernakel, . . . een nieuw soort lichaamsdeel! Al zou men er met voordacht naar zoeken, . . . een dwazer theorie is niet te vinden.

Proudhon redeneerde zoowat in onverstaanbare termen van: eene werking van de gedachten der aanwezigen, die zich, buiten hun bewustzijn om, (alweêr diezelfde kleinigheid!) tot wezenlijkheid maakte. Van deze redeneering werd weinig notitie genomen, om de eenvoudige reden, dat men ronduit verklaarde, ze niet te begrijpen. Proudhon legde verder ook niets uit, maar zweeg. Hij zag geen kans, die “gedachte” in hare werking te volgen, dáár, waar ze zich “onbewust” verwezenlijkte.

Morin waagde zich aan een would-be verklaring, die niet veel duidelijker was. Hij beweerde namelijk het volgende: “Les actions de l’âme produisent une vibration organique en rapport avec elle même.” Alweêr geschiedde ook alles “onbe-

wust". Ook die poging vond bij de wetenschap geen bijval. Men beweerde er van, dat hier een intellectuele rookverdrijver goed te stade zou komen. We gaven soms de termen, zonder ze te vertalen. Wat toch moet men van dergelijken onzin, in het oorspronkelijk reeds totaal onbegrijpelijk, maken? Vertaalt en ziet, of het u duidelijker wordt!

We releveeren den Engelschen professor, Allen Thomson, van Glasgow, een verklaarder (!) uit den lateren tijd, evenals een paar anderen, die we nog zullen beschouwen.

Beginnen we maar dadelijk te zeggen, dat Thomson nooit eenige Spiritualistische Manifestatie bijwoonde. Dit alleen zou al ruim voldoende wezen, om zijn gekrabbel, als uitspraak van een onbevoegde, tot de prullemand te doemen. Hij schonk alleen zijn aandacht aan sommige lage en abnormale "mesmerische verschijnselen", zooals zich nu en dan bij hospitaal-patiënten voordoen. We spreken hier met een zijner collega's. De man denkt dan, dat alleen hij, die gek is, zich met de zaak kan bezighouden. Niet eerbiedig voor de wetenschap! en bovendien, hij zelf dan? De logische gevolgtrekking zou hier zeker niet in zijn voordeel uitvallen. (Zie zijn adres aan de Biological Section van de British association) Zijn theorie kan zeer best kort worden omschreven. Ze bevatte niets nieuws en komt neêr op een rangschikking der verschijnselen bij die van het "Magnetisme, Mesmerisme, (waar is het verschil?) Phreno-mesmerisme, Biologie", of zoo wat. Eigenlijk is het der moeite niet waard; maar omdat er in den laatsten tijd met 's mans naam is rondgescharreld, in het *Leeskabinet*, no. 5, halen we een en ander aan van hetgeen dáár staat, waarvan wij sommige expressiën echter anders hadden vertaald. Volgens Thomson dan, *schijnt* het, dat het aantal personen toeneemt,

die zich o. a. ook verbeelden in het Spiritisme te gelooven. Dat “schijnt” is minstens even onbetaalbaar als het later volgende “verbeelden.” De onderzoekers bestaan dus *in schijn!* De natuurlijke neiging tot het wonderbare is echter al een voldoende verklaring, *volgens T.* (Mogelijk voor een idioot, *volgens ons*) De verschijnselen zijn echter niet dan... neen! ze staan in verband (hoe grondig!) met natuurlijke neigingen, in gevaarlijke overeenstemming met eigenschappen van het zenuwstelsel! Welke neigingen? Welke eigenschappen? Geen antwoord!...Het orakel spreekt! Vermete! zwijg en sidder! Men leze *Leeskabinet*, No. 5 zelf na. We noodigen daartoe uit! Eindelijk wordt de hoop uitgedrukt, dat het getal van hen, die in “wetenschappelijke onmogelijkheden” gelooven, moge verminderen! Wat een “wetenschappelijke onmogelijkheid” is, wordt niet gezegd en Thomsons hoop blijft onvervuld. Uitdrukkingen als: “het onderzoek der zaak verdient niet studie te worden genoemd; slechts enkele personen van naam hebben hun oordeel geveld”; (Dat hebben we gezien in de geschiedenis.) het spreken van “slachtoffers, dwaze droomerij” (sic) enz.;... een en ander waren voor Thomson (in het oorspronkelijke) steeds geliefkoosde termen. Wat moet die man erg boos op de Manifestatiën wezen. Maar nu het mooiste! De Kilburn en Dalston Societies hebben, behalve andere onderzoekers, individueel, Thomson herhaaldelijk en met aandrang, in naam der waarheid, verzoekt, om toch vooral de namen der van bedrog overtuigde onderzoekers te noemen, die hij zegt, te hebben bekeerd. Wat antwoordt Thomson? *Zonder de gevraagde namen te noemen*, verklaart hij zich bereid, zijn adres, alvorens het wordt opgenomen in de *Transactions of the British Association*, te willen herzien, daar het scheen, dat de door hem

gebezigde uitdrukkingen tot misverstand aanleiding gaven. Hij begreep dus zelf, dat de duidelijkheid te wenschen overliet. Wat zullen we hier nu nog bijvoegen? We verklaren ons met zoodanige confessie van een officieel geleerde, van een soi-disant wetenschappelijk man, al vrij wel tevreden. Thomson wilde besproken worden, en dit is hem gelukt, ... doch eenigszins anders, dan hij bedoelde. En nu noemt een onzer bestrijders, die in het *Leeskabinet* No. 4 en 5 van 1872 namelijk, de uitspraak van Allen Thomson verpletterend!... Waarlijk, wanneer we een oogenblik nadenken, dan heeft onze slimmert gelijk. De uitspraak is verpletterend, doch alleen voor Thomson en de meêpraters, die met zijn theorie als dollemannen rondschermen, om den vooruitgang van het onderzoek te stuiten, .. iets, dat toch maar niet gelukken wil.

Onze vriend noemt Thomsons theorie wijselijk een "uitspraak." De qualificatie is juist. 't Is waarlijk niet anders. Maar we hebben geen uitspraken noodig, omdat al, wat slechts uitspraak is, in waarde gelijk staat. We eischen *bewijzen*. Uitspraken deden de mannen der wetenschap al zóóveel en zóó dwaas, dat de ontwikkelde leek zich daaraan in 't minst niet meer stoort. Men is bij ondervinding, b. v. omtrent Palissy, Harvey, de Caux, enz. enz., al tamelijk voorzichtig met die uitspraken geworden. Al de groote woorden, die zulke mannen maar vierkant neêrstellen, zonder duidelijke verklaring of bewijs, positief bewijs, kunnen alleen door hem, die zelf niet denkt, verpletterend worden genoemd. En niet denken, op eens anders wicken drijven, is beklagenswaardig. Eindelijk: Thomson, die zijne bijzondere studie van het middelrif, waarvan hij veel werk heeft gemaakt, op eene mooie hoogte bracht, doch die liever niet moest meêpraten over dingen, waar-

van hij niets weet, was in Engeland al lang door niet-onderzoekers in openbare geschriften gedood, toen onze vriend hier daarvan nog niets had gemerkt. En dat praat toch meê!

We spraken van de curieuse spierbewegings-theorie van Flint en Schiff. Die theorie, ten minste ook een op spierbewegingen gebouwd, in *Buffalo Medical Journal* in 1851 aangetroffen, werd in *Scientific Opinion* in 1870 nog weêr eens opgewarmd, als iets nieuws, door zekeren Dr. *Rip van Winkle*. Even als indertijd Dr. Flint, — die met bekoorlijke naïviteit verklaarde: dat waarschijnlijk velen zijner lezers, beter dan hij, op de hoogte van het eigenlijk “bovennatuurlijk” (sic) karakter der verschijnselen zouden zijn en hij daarom dit maar zou laten rusten, — roerde ook Dr. *Rip* dit punt niet aan. Hij sprak slechts van “samengetrokken spieren, ontwrichting van gebeente”, enz. Zijn theorie is het bewijs, dat ook geestvermogens erg “samengetrokken” en logica in gedachte “ontwricht” kunnen worden. Anders bewijst de man nihil. Zoo iets, onder den titel: *Wetenschappelijke verklaring*, in de wereld te durven zenden, kan slechts dienen, om de wetenschap te discrediteeren. Ook hier zijn onhandige vrienden meer te vreezen dan vijanden. Zoo oordeelen met ons ook medici in Nederland.

Slechts zeer enkele pogingen om, NB. langs scheikundigen weg, sommige Manifestatiën te verklaren, werden beproefd. Ze trokken geen aandacht, hoewel ze die, ten minste als acrobatische gedachten-toeren (pardon voor den term) wel verdienden. Zoo schreef indertijd, in 1863, Samuel Guppy *Mary Jane, or Spiritualism chemically explained*. Men kan intusschen uit de brieven, die hij in het najaar van 1871 aan de Engelsche pers schreef, zien, hoezeer zijne “scheikundige” verklaring was verbeterd. Toen

toch verklaarde hij: “geestelijke krachten” aantenemen buiten den mensch, doch met den mensch verbonden.

Van Henri G. Atkinson, die in denzelfden geest zocht te verklaren, . . . van Jackson, die indertijd het Magnetisme aangreep tot opheldering, bezitten we soortgelijke confessiën. De eerste zegt thans, dat er geen reden bestaat om het bestaan der geesten te loochenen; dat hij vorderingen maakt in het doordringen der Spiritualistische opvattingen; dat er verschijnselen zijn, die slechts door de werking der geesten zijn te verklaren, enz. De laatste neemt thans positief persoonlijkheden buiten de onderzoekers aan. En zoo zijn er meer.

Het is dus geheel onnoodig geworden, de primitive verklarings-theoriën dier heeren te bespreken.

Wat de professors Huxley en Tyndal, benevens Henry Lewes aangaat, die het Spiritualisme voor bedrog houden, . . . iets dat, gelijk we in *een Wonderhistorie* al uiteenzetten, onhoudbaar is, . . . Huxley verontschuldigde zich van met de Dialectical Society te onderzoeken. Hij had geen tijd, zeide hij. Tyndal meende te kunnen voorschrijven, wat hij zien wilde; anders onderzocht hij niet. (Ongehoord inderdaad!) Henry Lewes inviteerde het comité van bovengenoemde Societeit om, “zoo het kon”, de middelen uitte vinden, waardoor de verschijnselen ontstonden. Dat “zoo het kon” schijnt niet vrij van ironie. Lewes is waarschijnlijk door eigen teleurstelling ietwat bitter geworden. De Dialectical Society echter kon *niet*. Men herleze haar rapport, dat we in de vorige brochure meêdeelden.

Edward Bulwer Lytton spreekt van “stoffelijke invloeden, waaromtrent wij alsnog *onkundig* zijn”. Over de intelligentie zwijgt hij. Hoe toch zou hij een stoffelijken invloed precisceren, die zijne hand aanvatte en krachtig schudde,

gelijk hem dit bij Rijmer, in bijzijn van Home, overkwam? De gevierde schrijver heeft zich daarover niet uitgelaten. Hij had trouwens de bescheidenheid, zijn theorie als denkbeeld meê te deelen, zonder er zelf zeer aan te hechten, en dat toont verstand, omdat het moeielijk is te verklaren door middel van iets, waaromtrent men onkundig is.

Dr. Kidd is een dergenen, die al de Manifestatiën voor subjectief houden. De onbewuste toestand moet hier weêr veel doen. Die dit aanneemt, is genoodzaakt, zoodanige feiten te loochenen of te laten rusten, waarvan de materieele en tastbare bewijzen naderhand overblijven, en dat kan niet, als men onderzoeken wil zoo 't behoort.

Luisteren we nog even naar den Duitschen professor Zerffi, Ph. Dr. — Hij vertelt ons, dat de voornaamste oorzaak van “het tweede gezicht en den omgang met “etherische wezens” te vinden is in een electriche werking tusschen twee personen. De hersens van den een, als positieve pool, werken op den nervus sympathicus van een ander. De stroom ontstaat, doorvliegt de ruimte en de gedachte wordt overgebracht!!! — Klaar zijn we! Die dáár niet meê tevreden is, is moeielijk te voldoen! Verder leeren we van hem, dat we een speciaal “droom-orgaan” bezitten, dat ook in wakenden toestand des lichaams werken kan ('t geen men, met het oog op zijn theorie, zeggen zou, dat zeer waar kon zijn). De werkingen van dat droom-orgaan nu nemen de Spiritualisten voor waarheid aan! (Arme, onnoozele stumpers, die zich nog al verstouten te zeggen: dat ze b. v. direct schrift, enz. kunnen toonen! Als ze een stuk papier, aldus beschreven, in hun handen hebben, is dit slechts een poets van het boven omschreven droom-orgaan, door Zerffi ontdekt.)

Dit nu zijn in 't kort de voornaamste theoriën van de mannen der wetenschap. Men ziet: aan mooie woorden is geen gebrek. De bewijzen der kunstige termen echter zijn ver te zoeken. Het Spiritualisme *rust op feiten!* Wat geven zij? Gepraat! Ook lieten alle geleerde lui hun eigen stelsel al heel gauw varen. Zeer opmerkelijk is het verschijnsel, dat de zaak bij de geleerde wereld aanvankelijk zooveel tegenstand ondervond; niet minder opmerkelijk, dat men, de verschillende proeven van verklaring, door wetenschappelijke mannen gewaagd, in onderling verband beschouwende, al spoedig ontwaart, dat die elkander vernietigen. Men verwondere zich intusschen niet al te zeer over dien tegenstand; want de feiten, eenmaal waarheid zijnde, werpen onderscheidene tot heden aangenomene theoriën en leerstelsels omtrent de wetten, welke de omzetting der stof beheerschen, omver. En toch, hoewel de reeds door ons uit de *Gazette de France* aangehaalde bewering, omtrent de verklaringen der geleerde wereld, volkomen juist is te noemen, en zij met volle recht aarzelend en onvoldoende kunnen worden genoemd, heeft men zich gedurende eenigen tijd er aan vastgehouden. Had men maar eene methode kunnen vinden, om het verschijnsel naar bekende natuurwetten op te helderen, of volkomen te verklaren, dan had men niet met zeker hevig tegenstander behoeven uit te roepen: eene volledige verklaring is een plaats in de Académie des Sciences waard!! Dit gezegde herinnert ons aan Richards: "My kingdom for a horse!" Maar werkelijk, de zaak *is* niet door bekende natuurwetten op te lossen en tot heden wachten we nog altijd vergeefs op zoodanige oplossing. De hoop daaromtrent schijnt tot de pia vota te behooren. Dat de geleerde wereld overigens meermalen aan oude stellingen, in strijd met de waarheid, kramp-

achtig vasthield, ziet daarvan een curieus voorbeeld in de bekende historie der fossiele schelpen. Bernard Palissy, de koning van den arbeid, beweerde het eerst, dat die schelpen door levende wezens bewoond moesten geweest zijn. Hij had alle geleerden tegen zich. En toch later nam Buffon die stelling over. Ge kunt dat o. a. opslaan in Flourens *Histoire des travaux de Buffon*, pag. 204 en Id. *De la longévité humaine*, pag. 111. Wij, voor ons, zeggen met den Amerikaan Linton, waar hij in zijn *Healing of nations*, pag. 48, het werk van Roger (*Philosophy of mysterious agents*) bestrijdt: "Waarlijk, de mirakelen zijn gemakkelijker te gelooven, dan de natuurkundige uitleggingen er van." Ook Prof. Thury, van Geneve, had recht te zeggen, dat de geleerden door hun herhaalde nederlagen wijzer dienden te worden en hun oordeel moesten opschorten over onvoldoend onderzochte zaken. (*De sprekende tafels*, blz. 61.)

Gaan we thans tot de minder ernstige en minder wetenschappelijk gevormde tegenstanders over, die met een enkel woord de zaak trachtten te dooden. — "Hallucinatie! zinsbedrog! middeneeuwsch bijgeloof!" Zietdaar andere theoriën van sommige tegenstanders, waarvan intusschen het aantal van dag tot dag dunt. Ook zij oordeelen alweder in den blinde en schermen met woorden, waarvan zij de strekking niet kennen. Welke geleerde toch zal ons in de eerste plaats eene duidelijke verklaring kunnen geven van het wezen der hallucinatie, zonder zich te behelpen met een of andere vreemde uitdrukking, die niets oplost? En dit toch zou dienen vooraftegaan. Laten we het groote werk van Dr. Brière de Boismont, *Des hallucinations*, eens opslaan, dan vinden we al dadelijk, b. v. Chap 4 en Préface VI, dat de leer der hallucinatiën, zooals die door de ge-

neeskundigen wordt verkondigd, NB. is: “la plus grande
“et la plus funeste des erreurs sociales.” En sterker: “non
“moins affligeante, au point de vue de l’humanité.”

De beroemde Calmeil, van het gesticht Charenton, levert
in zijn boek: *De la folie*, uitgegeven bij Baillière, tallooze
bewijzen voor de stelling: dat de oorzaak der bijzondere
verschijnselen, die somtijds krankzinnigen en andere per-
sonen aanbieden en die men hallucinatiën noemt, buiten
die personen zelven gelegen en van hen onafhankelijk, ja!
zelfs buiten of tegen hun wil werkzaam is. (Zie b. v. de
Mirville, op pag. 120, 152, 160, etc.)

Hebben zij, die door het woord “hallucinatie” de Spiri-
tualistische Manifestatiën zoeken te verklaren, nog niet ge-
noeg aan de genoemde twee autoriteiten, zoo bevoegd in
deze kwestie als niemand anders, ... welnu, we kunnen hen
nog Leuret’s *Fragments psychologiques* aanraden, waarin hij
onder meer, sprekende over den lijder aan hallucinatiën,
zegt: (en men lette nu eens goed op!) dat er in hem is:
“quelque chose différent de son moi, ayant une volonté”;
dat hij is “dominé”, ja! zelfs “esclave”, daar hij: “obéit à
“une puissance, qui n’est pas la sienne.” etc.

Wij, voor ons, zouden dit eenvoudiger en duidelijker
uitdrukken, door de eerlijke bekentenis: dat hij is onder
den invloed eener vreemde, met wil en verstand begaafde
geest.

We meenen hiermede de verklaring door het woord “hallu-
cinatie”, die nog al eens door geneesheeren wordt gebezigd,
van wie wij dan echter moeten veronderstellen, dat zij boven-
genoemde werken niet kennen, den bodem voldoende te
hebben ingeslagen. Onze bewering toch, dat het eigenlijke
wezen der hallucinatiën nog geheel en al onopgelost is,

zal wel geen tegenspraak ontmoeten. Wie toch zal hier beslissen, als b. v. Dr. Brière de Boismont (*Des Hallucinations.*) zegt: dat hallucinatiën zijn: “la réproduction du “signe matériel de l'idée.” Chomel: (*Dict. des termes.*) “une “illusion du sensorium commune.” Leuret: (*Fragm. psychologiques.*) “une illusion intermédiaire entre la sensation “et la conception.” Michéa: (*Délire des sens.*) “un délire “perceptif.” Calmeil: (*De la folie. T. I.*) “une modification “vicieuse de la substance nerveuse”, etc. etc. Altemaal termen, die voor “hallucinatie” wel een andere in de plaats zetten, maar geenszins de aanleidende oorzaak oplossen en die bovendien hemelsbreed van elkander verschillen. En evenwel de verklaring-methode door het woord: “hallucinatie” is zoo zeer in zwang, dat we zelfs eene voorspelling wagen: Het zal namelijk een der eerste woorden zijn, die men u zal toevoegen, wanneer ge eventueel zelf zult hebben ondervonden en die ondervinding verhaalt. — Lieve lezeres! intelligente lezer! trek het u echter dan maar niet aan! Doe als wij en zeg: De verklaring (?) is ellendig en bewijst zeer zeker één ding, namelijk: het onverstand van hem, die ze gebruikt.

Ze komt toch eigenlijk, duidelijk omschreven, alleen op het volgende neêr: “Wij, die *niet* de Manifestatiën bijvoonden, zeggen tot u, die ze *wel* waarnaamt, dat ge niet goed “hebt gezien, en den grond, dien we daartoe aanvoeren is, “dat we de door u verhaalde feiten niet kunnen gelooven!”

Ei, ei! . . . Dat is een krachtig argument! . . . tegenover een krankzinnige wel te verstaan, maar niet tegenover een verstandig persoon!

We komen zoo langzamerhand tot tegenstanders van al minder en minder gehalte, die steeds een woordje wil-

len meêspreken. We zouden eigenlijk de moeite kunnen sparen, daarop nog te wijzen, na al hetgeen we reeds zeiden. Intusschen men is zóó verblind en de dwaasheid van den tegenstand is zóó groot, dat we ons de moeite maar zullen getroosten, ze ook in bijzonderheden van onbeduidende gehalte aantoonen. We gaan dus voort, opdat verdere oplossers hunne rekening, al vast nu opgemaakt, kunnen vinden.

“Niets dan goochelarij!” zeggen andere, veelal weinig nadenkende personen. Maar men kan aantoonen, dat b. v. de Engelsche goochelaars Herman, Anderson en Hamilton geen kans hebben gezien, om bij de Spiritualistische Manifestatiën het minste bedrog te ontdekken. En nochtans dezelfde personen, die van goochelarij spreken, zullen, op de vraag: hoe het komt, dat goochelaars altijd slagen en Mediums volstrekt niet, geen antwoord kunnen geven.

De bekende reiziger Burton verklaart: dat de Spiritualistische Manifestatiën hoegenaamd geene overeenkomst hebben met de toeren der Indische goochelaars, (zoo beroemd in hun vak) door hem minutieus bestudeerd. Hij schreef de Manifestatiën toe aan “krachten en intelligentiën”, waarvan hij zich geen denkbeeld kon vormen. (Zie Dr. Nichols: *Phénomènes*, etc.)

Laat ons eens zien, of de Fransche kunstbroeders gelukkiger waren in hunne opsporingen. — Hoe de belachelijke naäpingen van Robin, zelfs door tegenstanders der studie, werden doorgehaald, kan men nalezen in de door ons geciteerde N^{os} van den *Nain jaune*.

Wenden we ons dan nu maar tot den koning der goochelaars: Robert Houdin. Nadat hij reeds vroeger had te kennen gegeven, dat, bij dergelijke verschijnselen als de

hier besprokene, al de hulpmiddelen zijner kunst zouden te kort schieten, schreef hij, op 4 Mei 1857, den heer de Mirville, te Parijs, in verband met de verschijnselen, het volgende, dat zeker de aandacht verdient: “Plus j’y réfléchis, plus il m’est impossible de les ranger “parmi ceux, qui font l’objet de mon art et de mes “travaux”!

En elf dagen later schreef en onderteekende hij: “Qu’il “est tout à fait impossible que le hasard où l’adresse puisse “sent jamais produire des effets aussi merveilleux”. (Zie *de Mirville*, pag. 30, 31 en 362.)

Alzoo Robert Houdin, die vele vrienden telt onder de leden van de Académie des Sciences, die een wetenschappelijk gevormd man en uitmuntend werktuigkundige is, verklaart zich onbevoegd om in deze te oordeelen niet alleen, maar getuigt, dat de zaak aan alle goochelarij vreemd is. Dezelfde verklaring legde Bosco af aan Ad. Trollope, die ze liet drukken. Maar er zijn daarvoor nog sterker bewijzen. De bekende fabrikant van physische instrumenten, de heer Thijs, Boulevard du Temple, 43, te Parijs, schreef, dd. 22 September 1865, een brief aan de *Opinion Nationale*, waarin hij verklaarde: dat alle concurrentie met de Spiritualistische Manifestatiën voor goochelaars of werktuigkundigen onmogelijk was. (Zie Piérart, jaargang 1865.)

Zou men na dit alles wel gelooven, dat er nog “prestidigitateurs” en “professeurs de jonglerie” werden gevonden, die spreken van “ontdekking van geheimen” en die met groote plakkatens “Séances de Spiritisme” aankondigen, zooals ook meermalen te ’s Gravenhage geschiedde?

Welnu, de pogingen van die professeurs (geen Houdins) zijn bedroevend om aan te zien. We bidden u, laat u toch

nimmer verleiden, er uw geld aan te geven; inderdaad ge zoudt het beklagen. Waarlijk, dan zijn Mediums een ander soort goochelaars! Men vindt er dames uit den deftigen stand onder. Dikwijls falen de proeven. De Mediums winnen er niets bij dan bespotting; trouwens, tegenwoordig nog maar van onbevoegden tot oordeelen, enz.

Ook hier, even als elders, kwamen personen voor, die spraken van ontdekking der toeren van het Spiritualisme. De wetenschappelijke onderzoeker kan zich niet onthouden, bij zoodanige bewering glimlachend de schouders op te halen; want al ware het, dat men langs physischen, mechanischen of chemischen weg de Spiritualistische Manifestatiën kon nabootsen, dan ware daarmede nog niets bewezen tegen de zaak. Niemand denkt meer aan verklarings-theoriën van geleerden, zooals Faraday, Babinet, Arago. Denken bedoelde ontdekkers soms, dat hunne uitvindingen langer waarde zullen behouden dan de theoriën van bovengenoemde heeren? De uitkomst bewijst juist het tegendeel. De belangstelling in de toeren der ontdekkers vermindert spoedig, omdat zij, die met hunne twee goede oogen Spiritualistische Séances bijwoonden, zich zoo maar niet laten beetnemen door kwakzalvers, die geen begrip van de zaak hebbende, ze bij het verkeerde einde aanvatten en tengevolge daarvan dan ook de plank misslaan. De ontdekkingen zelven sterven aan verval van krachten haar eigen dood, en zeer spoedig zijn zij uit het geheugen verdwenen; terwijl de Manifestatiën steeds in kracht toenemen.

Het is wel opmerkenswaardig, dat zij, die jaren lang het Spiritualisme onderzochten, zich niet spoedig aan eene verklaring of oplossing wagen. Personen echter, die nimmer iets bijwoonden of zagen, zooals vele goochelaars,

ondernemers van publieke gemakkelijkheden, enz., beweren maar dadelijk, dat zij den sleutel van het geheim bezitten en dezelfde verschijnselen kunnen voortbrengen.

We spraken daar straks van biologie en goochelarij. Vatten we dan kortelijk het feuilleton in de *Nieuwe Rotterdamse Courant*, waarvan A. v. O. op 2 Maart 1872 het slot gaf. Het is getiteld: "*De Natuurwetenschappen en hare toepassingen*" en bespreekt bepaaldelijk Engeland. Het Spiritisme wordt daarin aangeroerd. Natuurlijk, het ontkennen is voor goed uit en men begint in te zien, dat men er meê moet rekenen. Na hetgeen we hebben gezegd en nog zullen zeggen, kunnen we volstaan, met het stuk van A. v. O. slechts hier en daar even na te zien. Op den voorgrond zij gezegd, dat de betweterij, waarmee soms dingen worden behandeld, zonder dat de beoordeelaar de geschiedenis der zaak, die hij bespreekt, kent, ook hier weêr kolossaal is. We doen 's mans routine op ons gebied waarlijk nog te veel eer aan, zooals men zal zien.

Na eenige beschouwingen van anderen aard, vol mooie termen en onbewijsbare meeningen, komt de schrijver eindelijk tot het Spiritisme. Als hij de zaken, die hij beoordeelt, beter kende, dan zou hij Spiritualisme zeggen; doch laten we dit rusten. De zaak wordt genoemd: handigheid of goochelarij. Bewijs voor v. O's stelling: = nihil. Verder worden Crookes proeven beschreven en gezegd, dat men in sommige gevallen gedupeerd kan worden, ... iets dat geen nieuws is. Hij beweert, dat sommige dingen onmogelijk zijn zonder zekere gegevens. Nu, die gegevens zijn voorhanden. Er *zijn* oorzaken, die, buiten alle bekende theoriën van geleerden om, zoo vrij zijn, de zwaartekracht tegen te werken, melodiën op instrumenten te spelen, die druk-

king kunnen aanbrengen, enz., al noemt heer v. O. die dingen ook “wetenschappelijke onmogelijkheden” (een nonsens-term). Nu doet de schrijver de domme vragen: waarom is dit niet zus, en dat niet zóó. Antwoord: omdat men het verschijnsel moet nemen, zooals het zich voordoeft; omdat men 't welslagen niet, even als de goochelaar, in zijn macht heeft; omdat redeneeringen eindelijk voor feiten en geen feiten voor redeneeringen uit den weg gaan... n'en déplaise heer v. O. en consorten! En nu komt:...een positief bewijs?... Wel neen! Er komt nog een vraag, namelijk deze: “Zouden groote handigheid van Home en een “gebiologeerden toestand van de heeren toeschouwers niet “een voldoende verklaring zijn?” De heer v. O's intelligentie ten minste ziet tot heden geen betere. Verbazend! Aardige combinatie: handigheid, plus biologie. Hoe iemand, die van het Magnetisme geen begrip heeft, met een stalen voorhoofd zoo'n vraag durft stellen, is totaal onbegrijpelijk. Het stuk eindigt met een klacht over de toenemende verspreiding der studie en met eenige phrasen van den Engelschman Thomson, dien men in den loop van ons be- toog al behandeld heeft gevonden. Die klacht is roerend. Thomson is één van hen, die, als A. v. O., de ondankbare taak op zich namen, feiten te willen wegpraten. Eindelijk toont het enkele woord, dat de heer v. O. over het Magnetisme waagt meê te spreken, ook zijn volslagen onkunde op dit gebied. Waarom spaart men toch zichzelf niet meer? We herinnerden ons, in verband tot dwaasheden van dien aard, steeds de eerste acte van *La belle Hélène*, waarin de parodie op de Olympische spelen geleverd wordt. De kampstrijders zullen proeven van hun dichttalent en hun “Witz” in het stellen van charades afleggen.

Eén van hen, die het ook had gewaagd, den zangberg te bestijgen, treedt met hooge borst voorwaarts. Het is, meenen we, Ajax II. Hij reciteert het volgende:

„Chaque chaîne a deux poids;

„Chaque peine en a trois.”

Zoo iets ten minste. We onthouden *die* dingen zoo precies niet. De rechters verzinken in nadenken. Eindelijk neemt Menelas het woord en brengt het volgende advies uit: “C'est doux à l'oreille, mais ça ne signifie rien.” Zietdaar, waarde lezeressen en lezers! wat zich onwillekeurig aan ons opdrong.

Men heeft ten allen tijde menschen aangetroffen, die beweerden, het onmogelijke te hebben uitgevonden. De vraagstukken van het perpetuum mobile, de kwadratuur van den cirkel, enz., waren voor hen kinderspel. De personen van die categorie, mogen echter hebben uitgevonden wat men wil, ... zeker het buskruit niet, en wanneer zulke quasieontdekkers door hunne uitvindingen bekend worden, is dit nimmer in hun voordeel.

Nog treft men personen aan, die zeggen: zulke dingen zijn onmogelijk, of: wetenschappelijke onmogelijkheden. Een gebrek in logischen vorm. Alvorens omtrent eene zaak uitspraak te doen, behoort men te vragen: “Is het waarheid?” en die vraag voor zichzelf tot duidelijkheid te brengen. Consequent intusschen zijn zulke tegenstanders niet heel erg. Ze ontkennen het bestaan der zaken, en toch schrijven en praten ze er jaren lang tegen, en die slechts “in de verbeelding van sommigen bestaande dwaasheden”, zooals zij ze noemen, houden hun den slaap uit de oogen.

Hoort eens, wat de heer Piérart, uitgever van de *Revue Spiritualiste*, een tegenstander van dat slag, antwoordde.

Hij bewoont een klein buitenverblijf, nabij Parijs, midden in dicht geboomte gelegen. Op zekeren tijd ontmoette hij een jongman, die zich met de jacht vermaakte. Hij zegt, dat het een van die Parijsche Robins des bois was, die in honderd schoten wel kans zien, één stuk wild te vellen. Nauwelijks had onze jager den heer Piérart bemerkt, of hij riep uit: “Daar hebt ge nu één van die lieden, die in de 19e eeuw Frankrijk nog zoeken te domperen! Hoe durft gij nog voor den dag komen en u vertoonen zelfs midden in het eenzame bosch? Ga terug in uw spelonk, schaaap van Panurgus met uwe spoken!

Met dergelijke lui nu moet men de kwestie liever niet bespreken. Die er over spreken wil, moet daartoe het recht hebben verkregen door onderzoek. Men spreekt immers met geen blinde over kleuren, met geen lamme over de soliditeit van vélocipèdes, enz. Dit meende ook Piérart en hij antwoordde ongeveer: “Ga uw weg, o, geweldige “Nimrod! geduchte man dezer wouden, die alleen moedige “hazen zulk een ontzettenden schrik bezorgt en wiens “bestaan zoo onberekenbaar nuttig is voor de buskruit-fabriekanten. Wanneer gij, in plaats van uwe schietbanen, “zonder eenige vrucht, meer bibliotheken had bezocht, dan “zoudt gij weten, hoeveel jaren mijns levens in ernstige “studiën voorbijgingen. Volg mijn voorbeeld en ik sta u “te woord”.

En hierop, zegt hij, trad ik in mijn huis, sloot de deur en zette mij aan het schrijven. Nu, het is Piérart wel te vergeven, dat hij ditmaal, bij groote uitzondering, op dergelijken onzin eens antwoordde, . . . hij, die gewoonlijk zwijgt, welk stelsel zeker de voorkeur verdient met dezulken, al is ook op deze categorie van bestrijders het gezegde van

Mrg. Dupauloup maar al te dikwijls van toepassing: “Quand il s’agit d’injures, votre art est fertile”.

Het zou inderdaad onverklaarbaar zijn, zoo iemand, die slechts een oogenblik het gezond verstand laat spreken, niet spoedig van het gewicht der zaak en het belang van de nasporingen op dit gebied overtuigd werd. Men denke maar eens na! ’t Is toch wel zonderling, niet waar, dat zoo maar in eens tal van wetenschappelijke mannen zich met kwakzalverij zouden ophouden, of aan een soort verstandsverbijstering lijdende worden? Denkt eens: rechters, die zich zoo maar laten beetnemen! geestelijken, die vroeger over de lichtgeloovigheid hunner gemeentenaren lachten! geneeskundigen, die gevaar loopen, hunne patiënten te verliezen! letterkundigen, wier naam er mede gemoeid is! In een woord: vertegenwoordigers der verlichte klasse zouden met aandacht en ingespannen studie een verschijnsel nagaan, dat of alleen in hunne kranke verbeelding bestond, of zich oploste in eenige nietsbeteekenende handigheden of kunststukjes.

We bekennen in gemoede, dat het toch wel wat *al* te sterk zou zijn en *dit* verschijnsel verreweg nog wonderlijker zijn zou dan de Spiritualistische Manifestatiën zelven, ja! zeker het “raarste aller wonderen”, dat intusschen alweêr een onderzoek naar de oorzaak overwaardig zou wezen. Wil men dan met alle geweld de onderzoekers krankzinnigen noemen? Welnu, men zij consequent en noeme dan b. v. ook Socrates, Pythagoras, ja! al de groote geesten der oudheid alzoo, benevens uit onzen tijd tal van beroemde mannen. Doen de tegenstanders van het onderzoek dat, welnu, dan zullen wij gaarne de eerste zijn, die hen wijsgeeren bij uitnemendheid noemen, die alles weten, alles

kunnen oplossen, zelfs het einde van het oneindige gezien hebben, of kunnen weten. Wanneer wij, voor ons, de qualificatie van “dwaas” op iemand moesten toepassen, dan bekennen we gulweg, dat we dit liever op zoodanigen tegenstander zouden doen, dan b.v. op Socrates, die toch ook beweerde, een beschermgeest te hebben, gelijk bekend is.

Zij, die de zaak niet kennen, of het onderzoek wenschen tegentehouden, hetzij uit lichtschuwheid, of uit andere oorzaken, wijzen wel eens waarschuwend op voorbeelden van personen, die, tengevolge van de studie van het Spiritualisme, krankzinnig zijn geworden. Dat klinkt verbazend ernstig; doch we verzekeren u, dat, gelijk bekend is, de bevolking der krankzinnigen-gestichten voor een groot deel bestaat uit mijneraars over godsdienstige kwestieën van deze of gene richting. Wie nu zou uit dit onwedersprekelijk feit het gevolg trekken, dat godsdienst gevaarlijk is? Dat zou immers te dwaas zijn. Zij, die dit soi-disant argument tegen het onderzoek aanvoeren, bedenken niet, dat, indien het aantal krankzinnigen hier beslissen kon, zeker het Spiritualisme het gunstigst zou uitkomen onder alle zaken, die alzoo aanleiding tot krankzinnigheid kunnen geven.

Men vindt personen, die zoozeer tegen het onderzoek in deze zijn gestemd, dat zij rondweg bekennen: “Ik zou het niet gelooven, al zag ik het ook.” Nu, dat is in zekeren zin juist. Als men gezien en goed gezien heeft, is gelooven overbodig. Wij, voor ons, *gelooven* dan ook van de geheele zaak al bitter weinig. Wij *weten*, dat ze waarheid is. Dat is beter!

Menschen, die dergelijke redeneeringen uiten, herinneren aan de fabel van Vacquerie, waarin een visch aan andere waterbewoners het verhaal doet zijner ontmoeting met een duiker, en die niet wordt geloofd, omdat de visschen-

intelligentie zich geen denkbeeld kan vormen van een wezen , dat geen kieuwen of vinnen bezit en zich evenwel in het water voortbeweegt. In de fabel belacht een sceptische tarbot de eenvoudigheid van den verhaler ; een denkende tong spreekt van wiskundige onmogelijkheid ; een geleerde schildpad schudt het hoofd , en een vernuftige oester glimlacht met minachting.

Nu, zoo is 't ook in het dagelijksch leven met velen , die van het hier behandeld onderwerp hooren gewagen. En toch , Vacquerie's visch had juist gezien! . . . en toch , de onderzoekers zagen , voelden en hoorden zeer goed!

Men diende meer te letten op het gezegde van Laplace, in zijne *Théorie analytique du calcul des probabilités*:

“Nous sommes si éloignés de connaître tous les agents de la nature et de leurs divers modes d'action, qu'il serait peu philosophique, de nier l'existence de phénomènes, uniquement parce qu'ils sont inexplicables dans l'état actuel de nos connaissances.”

De feiten nu van het Spiritualisme zijn waar of valsch. Zijn zij waar, dan behoort men ze vóór alle andere te onderzoeken. Zijn ze valsch, . . . men bewijze dit duidelijk en onwederlegbaar en scherme niet met woorden.

Hen, die beginnen met vragen: hoe het mogelijk is, dat onzichtbare krachten voorwerpen kunnen bewegen, wijzen we op stoom, electriciteit, gassen, enz. Ge ziet, ook de Spiritualistische Manifestatiën staan hierin niet alleen. Men is met stoom, electriciteit en de werking der gassen, enz. alleen maar wat meer vertrouwd geworden; terwijl men in het algemeen van de laatsten nog zeer weinig weet; . . . zietdaar het onderscheid. Intusschen, alle gevraag naar mogelijkheid valt weg, waar feiten plaats vinden. Wanneer de dingen er nu eenmaal, in spijt van alle redenceringen, *zijn*, heeft men ze al-

leen te onderzoeken. Dat is volgens het gezond verstand handelen. Ze wegpraten zou gemakkelijk wezen; maar dat gaat niet. Een reddeloos verloren stelling kan nu eenmaal zóó niet worden behouden.

Er zijn, gelijk we reeds zagen, menschen, die zich zoo ontzettend boos om die Spiritualistische verschijnselen kunnen maken, dat het bijna niet te begrijpen is. Hoe verbazender Manifestatiën, hoe grooter woede, zooals b. v. bij de *Westminster Review*, en ook lui hier, als we noemden.

Men moge met Varley gematigd schrijven: “Het is zonderling, dat, toen Crookes een mededeeling inzond over “zijn nieuwe ontdekking van het Thallium, (een metaal) “ge dat verslag dadelijk geloofdet, even als soortgelijke “mededeelingen; terwijl ge het getuigenis van tal van personen, over het Spiritualisme, verwerpt *zonder onderzoek*, “en de mededeelers: leugenaars, kwakzalvers, enz. noemt “en ze behandelt, als men Galileo c. s. deed”; . . . men moge, kortom, nog zoo gematigd zijn, . . . er zijn tegenstanders in massa, die zich niet ontzien, letterlijk beledigingen te gebruiken. Geen Medium blijft ongemoeid. Een nieuw Medium is, volgens die heeren, een nieuwe bedrieger, hetgeen echter niet belet, dat die “bedriegers” zeer gezocht zijn bij hoogst beschaafde en aanzienlijke personen.

In den regel zijn zulke tegenstanders woordzifters, of hebben een vreemd zwak. Zonder zichzelf te noemen, vallen ze b. v. Spiritualistische schrijvers als persoon aan en trachten hen belachelijk te maken. Zóó wordt voor den grooten hoop de aandacht van de zaak, waar het eigenlijk op aankomt, afgeleid. De domme massa lacht en men heeft 't gewonnen, zou men denken? Ja! in 't land der blinden, waar de éénoogige koning is; . . . niet bij personen, die zien, hooren

en denken. Zoo sprak een onzer bestrijders, dien we reeds releveerden, doch nu maar niet op nieuw zullen doen blozen, van “zekeren meneer Riko”, waarmee hij schrijver dezes bedoelde. Van den eersten onderzoeker, Majoor **J. Revius**, in onze vorige brochure geschetst, werd gesproken als van een “geestenbezweerder”. In de *Delftsche Courant* noemde zekere medicijnmeester de onderzoekers “tafeldansmeesters”, enz. En dat alles anoniem. . .Hoe moedig! . . .Zoo sleepte, op 13 Augustus 1872, *Het Vaderland* het Spiritualisme als bij de haren in een dronkemanshistorie! . . .Hoe degelijk!

Men kan de uitvallen dier overigens niet gevaarlijke tegenstanders met recht als letterkundige curiositeiten aanterken. B. v. ge verhaalt eenig verschijnsel te hebben gezien, en ze schrijven uw zien aan indigestie toe. Ge deelt meê, dat ge de eenvoudigste tafelbeweging hebt waargenomen en men daagt u uit, (gelijk te Londen geschiedde) het Wellington Monument in beweging te brengen. (Bij ons zou men kunnen zeggen: het paleis voor Volksvlijt.) Een getuige zegt, door handen te zijn aangeraakt, die geen der aanwezenden toebehoorden en men vraagt hem, of hij wel zeker was, dat het Medium geen kunsthanden aan zijn voeten had gebonden; dit deed men ten minste omtrent Home. Het hier besproken soort tegenstanders redeneert van de onderzoekers als “domkoppen”; ze treffen (?) met: “aan-geboren stomphed, beklagenswaardig bijgeloof”, enz. enz. Zoo meende indertijd Dr. Donkersloot, in de *Geneesk. Courant*, dat Majoor **Revius** een “homeopatische dosis hersens” bezat.

De Heer Ising schrijft alles aan spierbewegingen en onbewuste werkingen toe. Na de verschijning van Af. 1 van het *Spiritisch Tijdschrift*, fabriceert ZEd., die onder

de *onbeduidende* tegenstanders een eereplaats inneemt, een artikel voor den Spectator, onder den titel “Kranke geesten”. Waarschijnlijk is die titel een onbewuste reflectie van eigen-beoordeeling. ZEd. zal wel zoo'n groot bezwaar niet zien, dit aan te nemen. Hij houdt toch erg veel van die explicatie. Daar wij op het terrein van het Spiritualisme niet van het bouwen van stellingen uitgaan, laten we zijn bestrijding van het systeem Medium Rose in het midden. Onze raisonneur vindt, dat zekere uitdrukking van “den geest Anselmus” doet denken aan grof zout en fijn zout, en hij vindt dat zóó dwaas, dat hij dan ook steeds de *uiterste* zorg draagt, dat, bij *zijn* geschrijf over het Spiritualisme, nooit aan het minste zout kan worden gedacht.

De Heer Ising is dezelfde, die indertijd door den volbloed “Dageraadiaan”, waarop we in ons eerste boekje wезen, zoo ad rem op zijn plaats werd gezet. Of hij er voor uit zal willen komen, valt te betwijfelen, en *toch*... ZEd. is *nog* niet genezen! En *toch* vindt de Spectator, dat hij “den staf over de zaak gebroken heeft”!! Zoo ergens, dan geldt hier het: “Les gens que vous tuez se portent assez bien!” We kunnen er tot stichting van onze tegenstanders bijvoegen, dat, niettegenstaande al hun nonsens, de belangstelling ook in Nederland sterk toeneemt, en b. v. heeren studenten onzer universiteiten zeer dikwerf tot onderzoekers komen, om hen te raadplegen, waarbij zij toonen te begrijpen, dat het onderzoek van veel belang voor de toekomst is. Ieder, *die hersenen bezit*, is het gewicht der zaak zoo klaar als het daglicht;...alleen onzen woordenknutselaars niet!

Waarlijk, laten bestrijders, als nu 't laatst genoemd, van

ons een gemoedelijken raad aannemen en zich niet zoo in al hun kleinheid aan den *denker* vertoonen! 't Zal hun goed doen. 't Is hun eigen belang!

Denkers, zooals Johann Gottlieb Fichte, Kants tijdgenoot, spreken eenigszins anders. Die filosoof schreef o. a. op 7 Julij 1871, uit Stuttgardt, aan G. C. Wittig, te Breslau, dat hij de verschijnselen na grondig onderzoek aannam niet alleen, maar dat er geen kans van verklaring bestond, zonder de werking van "bovenmenselijke wezens" aantenemen. . . Zóó spreekt een Fichte, heeren!

We zeiden reeds: geen verdraaide voorstellingswijzen der dingen maken feiten ongeschied. Dit is een machtspreuk. Gaarne geven wij dit toe; doch ze bevat de waarheid. Niet alzo die van de tegenpartij, welke beweert: "Zulke dingen zijn er niet"! Er worden ook nog lichthoofden gevonden, (oude spelling met *g* natuurlijk!) wier begripsvermogen niet sterk genoeg is ontwikkeld, om de volgörde eener redeneering te vatten en die gretig iedere gelegenheid tot parodieeren en spotten aangrijpen. Wat toch heeft men al niet bespot? Weet ge echter, waarmee we ons troosten? Met de waarheid der bewering: dat ook lachen en spot niets ongedaan maken, en niets vóór noch tegen eene zaak bewijzen. We hebben ons wel eens wat anders laten opdringen, dit namelijk: dat het gedurig gebruik van spot en geestigheden een bewijs is voor de verdachte gehalte van het gezond verstand van den gebruiker van dat middel, en bovendien niet sterk pleit voor de aanwezigheid van positieve bewijzen.

We vatten het dan ook tegen zulke bestrijders, die men onder waarlijk beschaafden trouwens niet veel aantreft, niet zwaar op. De eerste de beste kan woorden uiten, waaraan

beteekenis ontbreekt. Ook hen tillen we niet zwaar, die twijfelen aan de gezondheid van ons denkvermogen, omdat we vreemde zaken meêdeelen, die zij niet begrijpen; nog veel minder dezulken, welke onbeschaamd iemand, dien zij niet kennen, als leugenaar durven qualificeeren.

We rekenen met de zoodanigen, die oprecht pogingen tot opheldering wagen, en die toonen, daartoe het recht te hebben door onderzoek;...niet door het bijwonen van een paar Séances, waaronder, als altijd, mislukte, . . . maar door *volhardend* onderzoek. Ware het nu en dan niet bepaald noodig, men zou met niet-onderzoekers niet meer in discussie treden. Men kan toch iemand, die van eene zaak, jaren lang door ons oplettend nagegaan, volstrekt niets weet, en alles alleen van een oppervlakkig kijkje of van hooren zeggen heeft, de eer eener repliek bijna niet aandoen, ware 't niet, dat ze nu en dan eens flink op hun plaats dienen te worden gezet, die meêpraters! Inlichtingen geven is wat anders. Daartoe is ieder solide onderzoeker verplicht tegenover *oprechte mannen*.

We spraken nog niet van den inktvermorser Debay, om er nog maar één te noemen, die o. a. in zijn boek: *Verborgenheden van den slaap*, alledwaast knutselt met vreemde termen, ontzaglijk veel beweert, maar niets hogenaamd bewijst en die zelf b. v. nooit het onbeduidendste Magnetische verschijnsel voortbracht. Die mijnheer Debay, van wien men ook producten in het Hollandsch vertaalde, is een zonderling schepsel. Zoodra bemerkt hij niet, dat er met eenig onderwerp geld is te verdienen, of hij grijpt naar de pen. Reeds bestonden van hem b. v. de *Hygiène des cheveux*, etc., *Manuel du parfumeur*, *De biografiën van Lais en Ninon de Lenelos*, *Les nuits Corinthiennes*,

eene beschrijving van de 30 schoonheden der vrouw (!!), toen hij van de Manifestatiën hoort gewagen. Hij vat de pen op en schrijft een "*Histoire des Sciences Occultes*", die naar niets gelijkt. Als nu zijne beschrijving van de 30 schoonheden der vrouw met even veel kennis van zaken is geschreven, als zijne verhandelingen over onze studie, dan kunnen we hen, die in 't eerste gebied bijzonder belang stellen, aanraden, zich ook in dat geval niet te veel op zijn orakelen te verlaten, maar, als ze dat noodig oordeelen, oneindig liever eigen ondervinding te raadplegen. Intusschen, blijkens genoemde publicatiën, schijnt Debay het terrein van de kennis der schoone sexe nog al met zekere voorliefde te hebben geëxploiteerd. En zoo'n schrijver zal nu autoriteit heeten!!

Ook Morin, die later, bij waarneming, tot in het overdrevene van mirakelen en wonderen riep, was een schrijver van dergelijk onbeteekenend gehalte, die alleen impressie maakte op onkundigen; dezulken slaan meermalen om als weêrhanen.

We kunnen de verleiding geen weêrstand bieden, nog een curieus staaltje van dwazen tegenstand aantehalen, een voorbeeld, dat zonder de minste moeite met talrijke dergelijke, somtijds nog zotter handelingen, zou zijn te vermeerderen. Het is uit den laatsten tijd.

Volgens de *Presse*, bevatte het Engelsche blad, de *Standard*, een artikel van zekeren heer Faulkner, die daarin verklaarde: als fabrikant van natuurkundige instrumenten, gedurende onderscheidene jaren, leveringen van magneten, electrische batterijen, ijzerdraad, enz., te hebben gedaan ten behoeve van Spiritualisten. (Evenals nu nog enkele malen te Londen door zekere lui "Spirit-rappinghammers" !! te koop worden geboden.) De *Presse* grijpt deze

gelegenheid aan om te beweren, dat zoodanig feit voor de voorstanders verpletterend is; dat het Spiritualisme stuip-trekt; dat door *die* middelen de geesten klopten; dat de tafels op dezelfde wijze hare sarabandes uitvoerden; dat de voorstanders het verstandigst deden, zich nu maar aan aller oogen te onttrekken; dat de naam van Faulkner nu zeker door de tafels onder den voet zou worden getrapt, . . . en dergelijken nonsens meer. Kortom, de *Presse* sprak over het Spiritualisme een vonnis uit, gelijk aan dat, in 1842 tegen John Francis gewezen. Deze werd veroordeeld om gehangen, daarna onthoofd en bovendien nog gevierendeeld te worden, . . . iets, dat afschuwelijk en een schande voor die wetgeving zou mogen worden genpemd, zoo 't niet allerongerijmdst was. Bovendien zong genoemd blad nog een de profundis op het graf van het nu voor goed onschadelijk gemaakte Spiritualisme. De ernst daarbij, deed denken aan Gregoriaansche kerkmuziek.

Het artikel deed zeker de kenners der zaak lachen. Er is toch volstrekt geen gevaar in te bekennen, dat er zeker wel personen zullen worden gevonden, die zich als Medium voordoen en lichtgeloovigen zoeken te bedriegen. Doch men wete: zulke nietswaardigen kunnen degenen, die op de hoogte van de zaak zijn, niet misleiden. Zoo zagen we meermalen kwakzalvers, Séances de Spirituisme (Sic), Magnetisme of Clairvoyance aankondigen en ellendige na-äpingen leveren. We herinneren ons er een, die zich graaf noemde en die voor oningewijden de navolging van het Medianimiek ontknopen van koorden b. v. erbarmelijk vaardig uitvoerde. Zijn Magnetische Séance was plat en van het gehalte der clairvoyance, zooals die voorkomt in den "Spiegel des geheims" op onze kermessen. We vragen nu

eens in gemoede: welk nadeel kan zulk bedrog aan de zaak eigenlijk doen? ... immers geen! — Deugt dan geen godsdienst, omdat daarmede, helaas! zoo dikwerf bedrog door ellendigen werd gepleegd? De verantwoording voor bedrivers, of hen, die, ter bevordering van materieele belangen, de zaak exploiteeren, of er meê knoeien, komt toch niet ten laste van de tallooze eerlijke, wetenschappelijke, welmeenende onderzoekers. Bedrog kan geen waarheid vernietigen!

Men zal toch wel zoo dwaas niet zijn, om b. v. met de producten van een uithangborden-schilder te willen bewijzen, dat aesthetiek in de kunst in onze dagen wordt gemist? Gaan we na dezen tusschenzin nu weder voort met de apotheose voor de *Presse*, die al heel leelijk dupe werd. Kort daarop bevatte een No. van het *Spiritual Magazine* een stuk over den heer Faulkner, dat het artikel van den *Standard* op uitvoerige en goede gronden tegensprak en waaruit duidelijk bleek, hoe dat blad het slachtoffer eener behendige mystificatie werd. Een niet-onderzoeker had het niet van zich kunnen verkrijgen, zulke ergerlijke onwaarheden lijdelijk te hooren debiteeren. Nam de *Presse* die weêrspraak over? Zeker niet! want dan vielen alle would-be geestigheden in het water, en de arme schrijver zou zelf wel niet hebben geweten, waar te vluchten, om zich voor aller spottenden glimlach te verbergen. We deelen dit feit meê, opdat het een les zij voor redactiën, die geneigd mochten zijn te oordeelen, zonder op de hoogte te wezen, of die ongemotiveerden tegenstand voorstaan. Men ziet, hoe het dan affloopt. In het algemeen: de Fransche bladen toonden de minste zaakkennis. In hunne redeneeringen zit minstens evenveel fond, als men zou aantreffen in eene verhandeling over de ontwikkeling van het schoon-

heidsgevoel bij de Semitische volken, te houden door een idioot. Wij echter konden weêr zeggen: “Die ’t laatst lacht, lacht ’t best!

En hiermeê laten we de bestrijders rusten, om overtegaan tot de redeneeringen der voorstanders van het onderzoek.

We deden reeds opmerken, dat in de studie van het Spiritualisme twee duidelijk van elkander te onderscheiden scholen bestaan. Dit zeer belangrijk punt verdient nadere uiteenzetting.

Eén van deze, door den heer Rivail — beter bekend onder zijn pseudoniem: Allan Kardec — in Frankrijk gegrondvest, heeft minder met de studie der feiten op, en plaatst speciaal de moreele gevolgtrekkingen, uit die feiten door haar afgeleid, als leerstelling op den voorgrond. Ze spreekt dan ook steeds van “doctrine” en “enseignement” en duidt Kardec onveranderlijk aan onder den naam van: “le maître.” Men kan omtrent hetgeen door de “doctrine” is te verstaan raadplegen het “*Livre des esprits*”, door Kardec geredigeerd, ... een boek, dat onderscheidene uitgaven telt. Daarin komt de verklaring der geheele zaak (namelijk altijd van bedoeld standpunt uitgaande) voor, en wordt cosmogonie, theologie, geologie, enz. enz. behandeld. Dat werk noemt de zaak in kwestie niet Spiritualisme, maar Spiritisme, ... een term, door Kardec uitgevonden en aangegeven. Het geeft een volledig, nieuw religieus systeem, met uitgebreide voorschriften over moraal, enz. en kwam in de wereld, naar aanleiding van dictés van Mad^{ll}. Japhett, de somnambule van Rouston. Uit goede bronnen weten we, dat Kardec, tijdens de eerste uitgaaf op de pers was, er herhaaldelijk *zelf* verandering in bracht. Ook volgende uitgaven werden telkens vermeerderd en verbeterd “en dat alles, niettegenstaande het boek door supérieures geesten was gedicteerd”!!

Wat men nu onder den term "Spiritisme" hebbe te verstaan, blijkt, bij de studie der talrijke werken van die school, als ook uit de *Revue Spirite*, duidelijk, namelijk: "De leer, door de geesten verkondigd." Zij, die zich, zonder die leer aantenemen, evenwel Spiritisten noemen, worden juist in den laatsten tijd door de *Revue* hevig doorgehaald en genegeerd, als aanhangers van het Spiritisme.

Wil men 't kort, duidelijk en uit officieele bron weten, dan deelen we mede, dat ons op een vijftal vragen aan de Soci t  Spirite, dd. 27 Maart 1872, onder het officieel en t te van de *Revue Spirite*, en met onderteekening namens de vereeniging, door den heer Bittard werd geschreven:

- 1°. *Dat de Soci t  Spirite geen anderen vorm aan het Spiritisme toekent, dan dien Kardec daaraan, vooral in zijn Livre des esprits gaf, welk boek tot grondslag dient en buiten hetwelk zij geen leerstellingen op het gebied in kwestie erkent; tevens, dat zij de verschijnselen, zonder de leer, niet aanneemt.*
- 2°. *Dat men geen Spiritist kan zijn, indien men de r incarnatie of eenige andere leerstelling van genoemd werk verwerpt.*
- 3°. *Dat het grond-id e der r incarnatie, volgens Kardec, bestaat: in het z o d kwerf op deze wereld terugkeeren, totdat zekere graad van volmaking verkregen is, met verlies van herinnering aan vroegere levenstoestanden.*
- 4°. *Dat Kardec, door Spiritisme, alleen het onder No. 1 omschrevene verstond, en dat hem alleen het recht der interpretatie van den door hem aangegeven term rechtens toekomt.*
- 5°. *Dat zij, die zich tot de studie der feiten bepalen, zonder*

aanname van de leerstellingen in kwestie, geen Spiritisten, maar Spiritualisten zijn.

Het spreekt wel van zelf, dat we, alvorens deze, wat duidelijkheid betreft niets te wenschen overlatende antwoorden te ontvangen, sedert jaren op de hoogte der zaken waren. We hechten er echter aan, het positief en officieel bewijs voor de juistheid onzer definitie in handen te hebben, voor het geval, dat die definitie soms mocht worden gemaakt. Met ziet, het echte Spiritisme verklaart het onderzoek gesloten. Het is gereed en bepaalt zich tot de toepassing van het resultaat. We zijn volgaarne bereid, aan belangstellenden van bedoeld schrijven inzage te verstrekken. Zij nu, die het groote *Livre des esprits* niet bezitten, kunnen b. v. raadplegen het kleine boekje van Kardec, getiteld: *Qu'est ce que le Spiritisme?* alwaar, op pag. 2 der voorrede, al dadelijk op die vraag wordt geantwoord, dat het is: *la doctrine fondée sur l'existence des esprits*, of wel: "la science de tout ce qui se rattache à la connaissance des esprits." In dat zelfde boekje wordt de "doctrine", hier bedoeld, "zeer beknopt" uiteengezet. Die beknopte uiteenzetting echter omvat nog altijd 85 stellingen, die men als Spiritist hebbe te onderschrijven. (Zie de 5 punten boven.) Zonder de reïncarnatie — het denkbeeld, dat de *Revue Spirite* verdedigt — heeft het "Spiritistisch geloof" geen reden van bestaan. Dit is de letterlijke uitspraak van genoemde *Revue*. (Zie 1872, pag. 1 en 37.) We zouden deze aanhalingen met tal van andere kunnen vermeerderen. We meenen echter onze bewering: dat het Spiritisme meer de leerstellingen dan het onderzoek der feiten op den voorgrond stelt; . . . dat het meent alles te hebben opgelost en de

waarheid wil vaststellen, met verwerping van hetgeen niet met een bepaalde zienswijze strookt, (Zie de 5 punten boven, enz.) overvloedig te hebben bewezen. Het Spiritisme breidde zich in Frankrijk, vooral onder de arbeidende klasse (te Lyon, enz.), sterk uit. De verwezenlijking der profetiën over spoedige regeneratie van ons geslacht, etc. blijft echter nog altijd uit.

De andere school, die namelijk van het *Onderzoek van het Spiritualisme*, beweegt zich juist voornamelijk op het gebied der *feiten*. Ze zoekt vooral naar de wetten, welke bedoelde feiten regeeren; maakt voorschands nog slechts zeer voorzichtig en weinige gevolgtrekkingen, die zij toetst aan de uitspraak van het gezond verstand; staat aan de "communications" en het "enseignement" slechts een zeer ondergeschikte plaats toe, en ontveinst zich de groote schaduwzijde der zaak, namelijk: het onbekende van de wetten der verschijnselen, de talloze onjuistheden in de bekomen communicatiën, en de daaruit voortkomende moeilijkheid der logische gevolgtrekking, niet. Ze noemt het onderwerp in kwestie dan ook met den algemeenen naam: Spiritualisme.

Het hoofd dier school in Frankrijk, de heer Z. J. Piérrart, omschrijft den werkkring zijner richting op verschillende plaatsen. Zoo zei hij b. v. in 1859, op pag. 228 zijner *Revue Spiritualiste*: dat het onderzoek omvat: *alle feiten, leerstellingen, redeneringen, die de hoedanigheden des geestes, zijn onafhankelijkheid van de stof, zijn onsterfelijkheid, enz. aantoonen*; en verder: *de studie der geestelijke beginselen (essences spirituelles), oorzaken van zooveel verschijnselen op verschillend gebied*.

In 1863 verklaarde hij, op pag. 216 dierzelfde *Revue*,

dat in het geheel der feiten en leerstellingen datgene moest worden opgespoord, wat dienen kon voor de studie van de eigenschappen des geestes en het aantoonen der onsterfelijkheid, en dat men zich behoorde te houden op het zuiver terrein van het wetenschappelijk onderzoek en logisch debat. Ziedaar, hoe Piérart en met hem Engeland en Amerika, het hedendaagsch Spiritualisme omschrijven. Zie verder de jaargangen der *Revue Spiritualiste*, *The Spiritual Magazine*, de voornaamste Amerikaansche tijdschriften, enz. Het verschil tusschen beide scholen is dus, zooals men ziet, niet gering. De eerste zet leerstellingen, de laatste feiten voorop, en beiden bleven hun systeem, van hun ontstaan tot op heden, consequent getrouw.

Hoewel nu door de beoefenaars eener studie het best kan worden aangegeven, wat zij vooral wenschen te behandelen, zullen we toch even naar definitiën van anderen omzien.

Het woord "Spiritisme" missen we in nagenoeg alle bekende woordenboeken. Natuurlijk, het is nog nieuw. Waar we het echter aantreffen, werden er dikwerf de allerongerijmdste omschrijvingen van gegeven; ... een juiste vonden we, buiten de werken boven genoemd, nergens. Zoo zegt de *Conversations-lexicon*, 13er Band, dat het Spiritisme de moderne uitdrukking is van het, sedert onheugelijke tijden, in de onbeschaafde menschheid vastwortelende geloof aan het verkeer met geesten, door bezweering en toovermiddelen. Hoe wilder en ruwer de toestanden der menschheid zijn, des te meer heerscht dit geloof. (Dit voegt de *Lexicon* er bij; niet wij.) Dergelijke omschrijvingen nu zeggen al heel weinig en zijn bovendien zeer bepaald *onjuist*.

Het woord "Spiritualisme" vinden we in elk groot woor-

denboek. De *Lexicon* zegt: dat het is de leer, dat de geest van het lichaam onderscheiden is, die zich in twee vormen uitdrukt. 1°. Eenvoudige “Behauptunge der Geistigkeit der Seelenkräfte im Gegensatz zu den Leiblichen”, en 2°. “Vergeistigung aller Kräfte im Weltall — Das Entgegengesetzte von Materialisme.” We nemen hier de eigene woorden. *Das Gross Universal Lexicon* (Leipzig 1744) noemt Spiritualisme juister: “Empfindung oder Wahrnehmung dessen was den geistlichen und Seelenzustand angeht.” De *Grand vocabulaire de la langue française* noemt Spiritualisme: “Etude de la Spiritualité des essences Spirituelles, opposé du Matérialisme.” Onze Kramer komt daarmee overeen, wanneer hij zegt: dat Spiritualisme is: de Studie der eigenschappen van den geest, ook geestenleer (d. w. z. leer *over*, niet *door* de geesten, als in het Spiritisme). Zonder nu, met blind vooroordeel, voor onszelf het merkwaardige weg te cijferen, dat de werken der school van Kardec voor het onderzoek opleveren, zoo moeten we toch zeggen, dat de voornaamste leerstukken dier richting meermalen hevig zijn aangevallen en uitvoerig bestreden. Zoo wordt b. v. Kardec's: *Livre des esprits* ontleed in Nordman's: *Livre des esprits Spiritualistes*, en vond de *Revue Spirite* steeds geduchte tegenstanders vooral in de *Revue Spiritualiste* van Piérart en in onderscheidene vreemde tijdschriften.

Voor al het gronddenkbeeld van het Spiritisme, de reïncarnatie namelijk, vond een zeer groot aantal bestrijders, o. a. laatstelijk nog Favre Clavairoz, in *Le concile de la libre pensée*, N°s 4, 5 en 6 van 1872. Het is echter opmerkelijk, dat de *Revue Spirite* zich hield aan de eenmaal aangenomen gewoonte van in den regel tegenwerpingen op dat punt niet te beantwoorden, maar steeds deed, als

werd er weinig of niet tegen geïrgumenteed, m. a. w. als bestond die tegenstand niet. Zoo kwam men nog van onderscheidene zijden in den vreemde met niet minder kracht op tegen de voorstelling der Spiritisten, als zou Kardec de "meester" der studie in den nieuweren tijd zijn, en toonde men daarentegen aan, dat hij slechts als leider eener bepaalde fractie van onderzoekers, door hem tot geloovigen gevormd in genoemde stellingen, kan worden aangemerkt. In de bakermat der studie toch, Amerika, als ook in het centrum in Europa: Engeland, is van al die stellingen slechts bij enkele individuën sprake. Men beweert daar: "hoogepriester en bijbel" der Spiritisten bij het onderzoek te kunnen missen. (Zie o. a. een curieus stukje in den *Banner of light*, van 6 Mei 1871.) De Engelschen zijn flinke lui voor het onderzoek.

Hoezeer beide scholen mogen uiteenloopen, ... ze zijn het op een hoogst belangrijk punt, dat als het ware den grondslag der geheele zaak uitmaakt, volkomen eens, namelijk: dat de Spiritualistische Manifestatiën onzer dagen worden teweeg gebracht door "geesten."

Beiden komen tot die conclusie door ongeveer dezelfde sluitredenen. Zij zeggen dan in hoofdzaak:

- 1°. *De Manifestatiën leveren het positief bewijs voor het bestaan eener tot heden onbekende kracht.*
- 2°. *Die kracht heeft bepaalden wil en handelt met verstandelijk overleg.*
- 3°. *Zulk een kracht nu noemt men: geest.*

Tot verduidelijking voeren beide scholen het volgende aan: Een onverstandelijke kracht kan geen intelligentie, ... een

zichzelf niet bewuste geen herinnering, . . . een bloot werktuigelijke geen wil toonen. Ware dit het geval, dan zou zoodanige kracht, in het Spiritualisme verondersteld, volhardend en overal met zichzelf in tegenspraak wezen, en dit nu is totaal en wiskunstig onaannemelijk.

De Manifestatiën zijn van allerlei gehalte. Aan de vruchten kent men den boom, dus: er zijn geesten van allerlei categorie, evenals er op aarde individuën van allerlei gehalte zijn.

Naar aanleiding der waarneming van feiten, wordt nu de volgende merkwaardige grondstelling aangenomen door beide scholen: De mensch (als geest in een vleeschelijk lichaam) blijft, zonder verandering van zijn grondwezen, voortleven na den dood van dat lichaam, en is tot trapsgewijze ontwikkeling bestemd. De verscheidenheid der geesten geeft den sleutel der variatiën en zonderlingheden van de communicatiën. Vraagt men nu naar onze persoonlijke denkwijze, . . . we geven die gaarne. Vooraf verzekeren we, dat we ons, bij de uiting van onze denkbeelden, nóch door de heuschheid en voorkomendheid, waarmeê de Société Spirite onze brieven beantwoordde, nóch ook door verschillen met voorstanders van het Spiritualisme, gebonden achten. Als het op oordeelen aankomt, zijn we zelfstandig.

We weten zeer goed, dat de term "Spiritualisme" wel een weinig algemeen is, om daardoor *bepaald* de hier besprokene dingen aantegeven; doch daar staat tegenover, dat hij het begrip der hier behandelde dingen insluit en bovendien, blijkens de definitie van hen, die uitsluitend bevoegd zijn, de term "Spiritisme" veel te veel zegt voor hen, die de massa stellingen van het: *Livre des esprits* zoo maar niet aannemen.

Wij, voor ons, houden het bepalen van een nieuwen term gewenscht, doch noemen ons inmiddels: onderzoekers van het Spiritualisme, in den ruimsten zin genomen, en nog eens, vooral niet: Spiritist. Men zal dit begrijpen.

Volgens ons, is de studie van het Spiritualisme nog veel te jong, het terrein nog veel te duister, de wetten nog te weinig bekend, om zooveel stellingen te gaan bouwen als de Spiritisten deden. We noemen dit: overhaast en ondoordacht. Koesterden we dit denkbeeld reeds sedert lang, onze onpartijdig voortgezette studie gaf ons tot dit oogenblik nog geen gegevens, om op dit gevoelen terugtekeeren, . . . integendeel, het werd al meer en meer bevestigd, gelijk men eventueel later nog beter zal kunnen beoordeelen. Daarom moeten we tot ons leedwezen verklaren, dat we het standpunt van het *Spiritisch Tijdschrift*, reeds vroeger genoemd, niet kunnen deelen. Het publiek wil nu eenmaal eerst *feiten* en gaat dan pas over redeneeringen denken. De zoogenaamde physische Manifestatiën zullen dan ook voor den soliden onderzoeker N°. 1 blijven. Hij heeft daarmee te beginnen.

Gaarne bekennen we, dat we meer op hebben met de door duizenden verlichte personen en tal van uitmuntende werken verdedigde Spiritualistische school, die zich die *feiten* tot hoofdzaak bij het onderzoek stelt en gaarne debat toelaat, zonder uitsluiting van uiteenloopende denkbeelden. Die school toch heeft geen credo vastgesteld, waarbuiten niet mag worden gegaan; zij ziet naar alle zijden en nimmer b. v. handelde de redactie der *Revue Spiritualiste* van Piérart, zooals de *Revue Spirite* van Kardec, die steeds, en nu nog, hoogst zelden afweek van den regel, om b. v. nimmer andere dan Spiritistische werken of tijdschriften aan te bevelen. (Zie,

onder meer, de achterzijde van den omslag van dat tijdschrift.)

Dit voor zooveel het algemeen begrip der zaak aangaat; en nu, wat betreft de door beide scholen gedeelde gevolgtrekkingen. Wat een geest is, weten we niet; ten minste kunnen we ons daarvan geen in allen deele duidelijk denkbeeld vormen...Dat zal wel met meer personen het geval zijn. Een zaak constateeren, is één ding; die zaak verklaren, is een tweede punt. Men verwacht een en ander nog al eens. Zonder nu te willen meêdoen in het eeuwig gehaspel over kracht en stof, tot vervelens toe door allerlei filosofen herhaald, zeggen we eenvoudig, dat, wanneer men onder den term "geest" verstaat: eene *intelligente* kracht, begaafd met geheugen en eigen wil, en werkende met voor ons onwaarneembare organisatie, wij er vrede meê hebben. Die een beteren term weet, die voor ieder verstaanbaar hetzelfde denkbeeld uitdrukt, make dien bekend en we zullen hem overnemen. Tot heden echter behouden we den naam: geest. Met inachtneming van het bovenstaande, zal zich daaraan dan ook wel geen ontwikkeld persoon ergeren.

Wat eindelijk het op het persoonlijk voortbestaan slaand eind-resultaat, waartoe Spiritualisten en Spiritisten gekomen zijn, betreft,...we bekennen gulweg, dat we op de logica der redeneering niets weten te zeggen. Het is buitendien een feit, dat het positief bewijs voor het *niet* voortbestaan van den mensch na den dood ten eenenmale ontbreekt, ja! nimmer op goede logische gronden zal kunnen worden geleverd. Ook de bewering, die Spiritualisten en Spiritisten opzichtsens de variatiën in de schriftelijke en andere mededeelingen als sleutel aangeven, namelijk: de groote verscheidenheid der geesten, zooals goede en slechte, domme

en geleerde, enz, komt minstens zeer rationeel voor. De natuur ontwikkelt nergens, of wat ook, met sprongen of gapingen. Alles geschiedt geleidelijk. Wij, voor ons, zien niet in, hoe men door den dood op eens alle neigingen, enz., zou afleggen. Het tegendeel komt ons niet onaannemelijk voor. Wat nu de bewering betreft, als zou het voor een geest "onwaardig" zijn, zich b. v. door kloppingen te manifesteren, ...we deelen dat ietwat hoogmoedig idee niet, omdat ons zelfs de kleinste manifestatiën uiterst gewichtig toeschijnen, als demonstratie van het bestaan der geestenwereld. In dit opzicht hebben juist de physische Manifestatiën de meeste waarde.

Zietdaar onze eigene denkbeelden, die we ons verplicht achten te geven, zonder echter in de verte te willen beweren, dat we *de* waarheid in deze volledig hebben gevonden. Wij zoeken toch immer voort. Tot op 't oogenblik hebben we nog altijd te vergeefs naar duidelijker oplossing gezocht. Komt die later, dan laten we de bovenstaande varen en nemen de nieuwe over. We denken echter niet, dat 't gebeuren zal.

Eindelijk nog een paar andere denkbeelden van personen, die de Spiritualistische Manifestatiën eenigszins onderzochten. Men vindt er dan, die de mededeelingen veelal toeschrijven aan hetgeen zij noemen: reflexie der denkbeelden van het Medium, of van een der aanwezenden. Zij zien echter voorbij, dat zij daarmede aan het Medium een vermogen toekennen, minstens even onverklaarbaar als het hier behandelde. Maar al moge, in zeldzame gevallen, zich zulk een wonderlijk vermogen kunnen openbaren, het blijkt toch, dat dit doorgaans niet zoo is.

Wanneer b. v. in een kring van beschaafde personen, met eene of andere dame tot Medium, onzin niet alleen, maar bepaalde logentaal, of nog erger, als Manifestatie voorkomt, gelijk we dit bijwoonden, dan kan men geen reflexie van denkbeelden veronderstellen. Nog minder gaat het op van reflexie te spreken, wanneer bijzonderheden omtrent afgestorvenen, enz. worden geproduceerd, die later worden bevestigd. Maar al ware het hier altijd teruggave van denkbeelden van een der aanwezenden, op eene wijze, die N. B. dan toch altijd buiten hun bewustzijn zou liggen, dan vragen we met niet minder aandrang: "Zou dan de studie minder belangrijk zijn, met het oog op het: Nosce te ipsum? "Zou dat nieuwe veld, om de verborgen eigenschappen van ons *eigen ik* te leeren kennen, niet de moeite waard ter exploitatie wezen?" 't Is mogelijk, dat we dwalen; maar wij zouden meenen, dat het niet minder merkwaardig moest heeten.

Men behoort echter met overleg en reserve op een zoo duister gebied te werk te gaan en niet meer vaststellen, dan logisch bewijsbaar is. Piérart redeneerde steeds ongeveer aldus: De goede en verstandige Spirituelisten zeggen: Wij zijn er zeker van, dat geesten bestaan en zich aan ons op duizenderlei wijzen kunnen manifesteren; maar in sommige gevallen zijn wij niet zeker, met het oog op de Medianimieke tusschenkomst, (altijd zonder bedrog namelijk) of de Manifestatiën zuiver worden verkregen en of de bron in allen deele betrouwbaar is, m. a. w. of "de geest", die zich manifesteert, geloof verdient. Vergenoegen we ons dus met het onderzoeken van daadzaken, die het positief bewijs voor het bestaan der geesten kunnen

leveren, zonder de verkondigde leerstellingen in onderdeelen aantenemen. Het onderzoek van het Spiritualisme leerde velen bereids natelaten het medelijdend schouderophalen over hetgeen een ander gelooft, omdat thans *feiten* bewijzen, dat het geloof aan sommige zaken, waarmeê esprits forts zoo gaarne lachen, wel degelijk op daadzaken berusten kan. Dat onderzoek ontnemt ook de kwade gewoonte, om uit de hoogte te oordeelen over dingen, die men niet kent, en brengt onverstandige en grondelooze ontkenningen terug tot haar volle *onwaarde*. Laten we ons met die resultaten tevreden stellen en niet dogmatiseeren!

Dergelijke voorzichtige uitspraken behooren door onderzoekers nooit uit het oog te worden verloren. Jammer, dat dit echter zoo dikwerf gebeurde. Dat punt zal duidelijker worden in den loop van een later betoog, ook dáár, waar we u de klippen zullen aanwijzen, waarvoor men zich, bij het logisch consequent onderzoek, hebbe te wachten. Reeds nu zij gezegd, dat we voor zoodanig onderzoek bijzonder durven aanbevelen: de *Revue Spiritualiste* van Piérrart, *The Medium and Daybreak*, het Londensche *Spiritual Magazine*, enz. zonder echter daarmede te willen afraden de lezing der boeken b. v. van Kardec. Die zich een zuiver oordeel wil vormen, zie in alle richtingen en leere zelfs van de tegenstanders van het onderzoek.

We wijzen nog op de verklarings-theorie van die klasse van onderzoekers, waartoe, gelijk we reeds vroeger zeiden, o. a. de Sauley behoort, die in de Manifestatiën het werk des duivels zien. Mocht ge twijfelen, of dezulken wel kracht van overtuiging hebben, leest dan, onder meer, de twee met veel wetenschap en oordeel geschreven lijvige boekdeelen

van de heeren de Mirville en Des Mousseux: *Des esprits et de leurs manifestations fluidiques* en *La magie au 19me siècle*. Beide werken tellen meer uitgaven. Ze zijn inderdaad zeer merkwaardig als studie, met het oog op de talrijke goed geconstateerde daadzaken, daarin verhaald, en de getuigen, daarbij opgesomd.

Van hetzelfde gevoelen zijn o. a. ook in Engeland Chevalier, Glover en Hain Friswell. Het spreekt wel van zelf, dat ieder de theorie voor rekening van de verkondigers laat.

Zietdaar nu de hoofd-denkebeelden van voor- en tegenstanders in 't kort de revue gepasseerd. Ons dunkt, we kunnen 't met de verklarings-theoriën hierbij wel laten rusten. Men zal wel met ons hebben bemerkt, dat alle bestrijdingen eigenlijk niets dan variatiën van afgesleten oude waren, door geleerden maar weêr eens opgerakeld, . . . en zoo zal 't wel blijven voor het vervolg ook. De theorie der onderzoekers blijft; . . . die der tegenstanders varieert met den dag.

In een eventueel volgende brochure, stuk III onzer theorie, zullen we als hoofd-inhoud tal van feiten verhalen, vooral in Nederland, met flinke getuigen waargenomen, onder alle denkbare voorzorgen. Dat verhaal zal zijn: *eenvoudig en waar!* We belooven echter niet, dat het nu zoo heel gauw zal volgen. De twee thans uitgegeven brochures stellen een volkomen compleet geheel daar en bieden vooreerst genoeg ter beschouwing aan. We schrijven niet voor ons zelve, (we hebben er geen belang bij, en zijn reeds lang op de hoogte) maar uit liefde tot de waarheid en ten genoegen van *anderen*. Blijkt dus de belangstelling spoedig, dan volgt de rest even snel; zoo niet: "il faudra attendre *les faits*"!

Van een deel dier feiten getuigde *Het Vaderland*, op 14 Maart 1872, onze tweede conferentie besprekende: "Zelfs de stoutste Spiritualistische onderzoeker zou verbaasd hebben gestaan over de schrikverwekkende Manifestatiën, waarvan de spreker eene beschrijving gaf." Die uitspraak nu is zeker te sterk, omdat, met ons, tal van anderen zulke dingen zagen, hoorden en tastten. Tot nader dus, belangstellende lezer! een

tot weêrziens!

DE SCHRIJVER.

Zie keerzijde.

**De volgende publicatiën verdienen speciaal de aandacht
van onderzoekers :**

The Medium and Daybreak. A weekly Newspaper, devoted to Spiritualism, giving reports of meetings and the progress of the movement in all parts of the world; descriptions of Seances and Spiritual Phenomena; remarkable communications; extracts from new works, answers to correspondents, etc. One copy postfree, per annum 6 s. 6 d. More copies at a lower rate. *Especially recommended to inquirers.* — Editor JAMES BURNS, 15 Southampton-Row, Bloomsbury Square, Holborn. W. C., LONDON.

The Spiritual Magazine. Containing Spirit-manifestations, reports of Seances, dreams, clairvoyance, communications, particulars about mediums, notes and gleanings, correspondence, etc. etc. — *A very interesting monthly journal.* — One copy monthly post-free 7 s. per annum. More copies at a lower rate. — Editor JAMES BURNS, 15 Southampton-Row, Bloomsbury Square, Holborn W. C., LONDON.

Revue Spiritualiste. Journal mensuel, principalement consacré à l'étude des facultés de l'âme et la démonstration de son immortalité. Contient entre autres: manifestation des esprits, magnétisme, thaumaturgie, sciences occultes, etc. — Redigé par une société de Spiritualistes. — Publié par Z. J. PIÉRART, membre de diverses sociétés savantes. Prix de l'abonnement 10 frs. pour Paris; 12 frs. pour la province et l'étranger; 14 frs. pour les pays d'outre-mer. — *Journal très intéressant.* — Ont paru les années 1858—1869. Le prix de la collection entière est amoindri. — Ce journal est remplacé en 1870 par:

Le concile de la libre pensée. Paraissant au fur et à mesure de l'abondance des matières et donnant au moins 24 feuilles in 4° par an. Contenant des controverses religieuses, philosophiques et politiques, études scientifiques, faits et questions Spiritualistes, dictées médianiques, variétés etc. — Prix 12 frs. pour la France et l'étranger, et 10 frs. pour Paris. — Redacteur en chef Z. J. PIÉRART, à SAINT-MAUR, Seine, près Paris.

Spiritisch-Rationalistische Zeitschrift, erscheint jeden Monat in Heften. — Als Spiritische Zeitschrift wird dieselbe dasjenige in den Kreis ihrer Betrachtung ziehen was auf dem Gebiete des Spiritismus Neues sich ereignet; als rationalistische Zeitschrift wird dieselbe allein Solches bringen, was der menschlichen Vernunft entspricht. Preis halbjährl. für Deutschland 25 Gr. incl. Postzuschlag. Herausgegeben und redigirt von JULIUS MEURER in Schwaz bei Teplitz in Böhmen, und OSWALD MUTZE, Buchhandlung in Leipzig.

Anvers, 25 - 1800

Bij den Uitgever dezes is mede te bekomen:

- HET MAGNETISMUS, een woord tot hen, die van dit middel hulp in ziekten verwachten, door H. G. BECHT, Heel- en Verloskundige, en Gemeente-Heelmeester te 's Gravenhage / 0.30
- TE ZIJN OF NIET TE ZIJN, eene spiritistische studie, door denzelfden „ 0,20
- HANDBOEKJE VOOR DEN MAGNETISEUR, of het Magnetismus en Somnambulismus verklaard, toegelicht en uit de ervaring met voorbeelden bevestigd, door een Med. Doctor „ 0.50
- MAGNETISMUS EN ELECTRICITEIT, aanbevolen als krachtig, wetenschappelijk en rationeel geneesmiddel, door Dr. C. H. HAASENSTEIN. „ 0.50
- MERKWAARDIGE WAARNEMINGEN, verschijningen van den geest eens afgestorvenen aan een Helderziende. Als mede eenige grondregels aangaande deze Natuurkracht, door SIEMELINK „ 0,35
- Geschiedenis van het DIERLIJK MAGNETISMUS, door J. P. F. DELEUZE. „ 0.75
- HET MAGNETISMUS DER AARDE, populair beschreven door Dr. J. LAMONT. Met eene Voorrede van Prof. F. KAISER. Met uitslaande plaat. „ 0.50

